

KONSTNÄREN

NR . 04 / 2015

75 KRONOR

Mitt i flyktkatastrofer och bostadskriser dimper det nästan varje vecka ned ett papper på mitt bord från Förvaltningsrätten och i detta en ny uppmaning att inom fem dagar inkomma med svar på ett överklagande av ett av Stockholm konst ... s.5

Hösten 1992 genomförs en biljardspränging på ett biljardbord i Masters Biljardsalonger på Norrtullsgatan 6 i Stockholm. Anledningen? en institutionskritisk utställning, där kloten representerade varje deltagande ... s.12

När myndigheten för kulturanalys nyligen släppte sin omvärldsanalys »Fem trender som påverkar morgondagens kulturvanor« talades det om filterbubblor, bildsamhälle och att ökade klyftor ger olika förutsättningar för kulturintresse ... s.18

Konstnärlig praktik som fokuserat på deltagandeprocesser och medborgardialog har vunnit kraft på bred front inom konsten sedan 1990-talet. Platspecifikt konst, social konst, relationell konst, new genre public art och dialogisk estetik är ... s.24





# Konst kräver kreativitet – och rätta materialen.

**10%**  
rabatt

för alla  
medlemmar  
i KRO/KIF!

**boesner erbjuder 10% rabatt  
för alla medlemmar i KRO/KIF**

Detta förutsätter att man i förhand anmäler sig hos kundservicen med telefonnummer 0304 666036 eller hos [sverige@boesner.com](mailto:sverige@boesner.com)

**Sveriges stora nätbutik  
för konstnärsmaterial med  
över 12 000 artiklar.**



 Följ oss på  
Facebook



LEDARE  
Offentlig konst för vem?

NYHETER  
satsning på konstbrott,  
enprocentsregeln och konst  
till miljonprogrammen

DEBATT  
Mårten Castenfors: LOU hotar den  
offentliga konsten

JÖRGEN SVENSSON  
Kulturpolitik, religion och feqa gallerister

NÄR KONSTEN MÖTER FRAMTIDEN  
Spanarpanel om konstnärens kommande roll

ÄNDRA (MAKT)PERSPEKTIV  
Macarena Dusan om den nya offentliga konsten

MEDLEMSSIDOR KRO/KIF

MEDLEMSSIDOR BUS

# OFFENTLIG KONST

## FÖR VEM?

VID DETTA MILLENIUMS första år byggdes en konsthall i trä och papp i den lilla bruksorten Skoghall, som dittills aldrig hade haft en liknande konstinstitution. Under ett par dagar var den öppen för allmänheten, fylld med verk av en rad samtida svenska konstnärer, välbesökt och omskriven i lokalmedia, tills dess att den under brandkårens noggranna översyn sattes i brand och byggdes aldrig mer upp. »Konsthallen« var i själva verket den chilenske konstnären Alfredo Jaars bidrag till utställningen Public Safety, organiserad av den svenske konstnären Jörgen Svensson, som själv också bidrog med ett verk. Planeringen med uppbyggandet och nedbrännandet av konsthallen var naturligtvis djupt politisk; under pompa och ståt föräras ortens befolkning en kulturinstitution som sedan rycks ifrån dem under högst dramatiska former. Konsthallen fick leva precis så länge att besökarna kände ett sug efter en offentlig konstinstitution och precis då, mitt framför deras ögon, försvann allt i lågor.

Idag kanske denna symbolhandling är mer aktuell än någonsin tidigare, när inte bara länder i vår närhet brinner och ger upphov till att människor måste fly, utan även byggnader som ska skydda och husera människor på flykt brinner mitt framför ögonen på oss. Här i vårt land. Allt detta påhejat av ett riksdagsparti som inte bara förespråkar fram förbud mot invandring till Sverige, utan även vill se totalstopp för just experimentell, samtida konst. Att rätten till offentligt finansierad konst kan vara så sammanlänkad med tron på mänskliga rättigheter och demokrati har blivit smärtsamt tydligt med Sverigedemokraterna i riksdagen.

Därför fokuserar årets sista nummer av Konstnären på det gemensamma konstrummet utifrån en stor intervju med Jörgen Svensson som i sitt konstnärskap inte bara har organiserat konstnärliga projekt utanför de traditionella konstrummen, men som även har varit en frän kommentator av den kulturpolitiska utvecklingen i Sverige, både inifrån maktens korridorer och däromkring.

I essän om den nya offentliga konsten möter vi konstnären Saadia Hussein som inte bara väljer att arbeta utanför de traditionella rummen, låter maktperspektiven i sina projekt skifta/variera genom att låta publik, och lokalbefolkning bli mer delaktiga i beslutsprocesserna. I Macarena Dusants text tas ett centralt perspektiv upp i dagens kultursverige: vilka räknas in i det offentliga rummet och vilka exkluderas?

När 2015 lider mot sitt slut ljuder i vanlig ordning en symfoni av sammanfattningar av årets viktigaste händelser, personer eller tragedier. Det vill vi vända på genom att istället ta tempen på vartåt konsten och kulturen är på väg. I ett panelsamtal ställer Magdalena Dziurlikowska frågor om synen på konstnärligt arbete, den digitala revolutionen och kulturens plats i en framtid där allt flyter.

ROBERT STASINSKI  
GASTANDE CHEFREDAKTOR



I BERSÄN

FOTO: JOHAN STEPHAN

## KONSTNÄREN NUMMER FYRA 2015

CHEFREDAKTOR: ROBERT STASINSKI  
ANSVARIG UTGIVARE: EVA MÅNSSON  
NYHETSREDAKTÖR: JULIA PILEBY  
REDAKTÖR: JOHAN LINDSKOG

MEDARBETARE I DETTA NUMMER: JULIA PILEBY, MAGDALENA  
DZIURLIKOWSKA, MACARENA DUSANT, FRIDA SANDSTRÖM, HANNA  
GUSTAVSSON, JOHAN STEPHAN  
OMSLAG: JÖRGEN SVENSSON PORTRÄTTERAD AV JOHAN STEPHAN

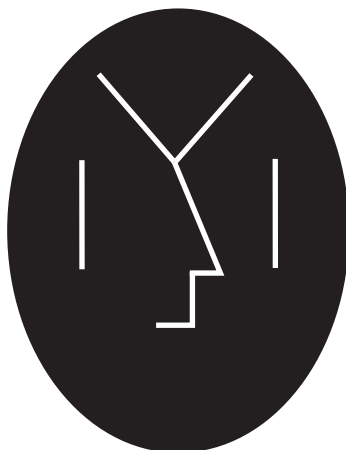
PRENUMERATION HELÅR 275 KR: RED@TIDNINGENKONSTNAREN.SE  
ANNONSER: HANS FLYGARE, HANS@ANNONSHUSET.SE, 08-662 75 03  
EMAIL: RED@TIDNINGENKONSTNAREN.SE  
KRO/KIF: HORNSGATAN 103, 9 TR, 104 62 STOCKHOLM  
KRO/KIFTEL: 08 54542080  
KRO/KIF EMAIL: KRO@KRO.SE, KIF@KIF.SE  
TRYCK: TRYDELLS TRYCKERI AB, UPPLAGA 9000 EX



**KRO/KIF** Konstnärernas Riksorganisation  
Sveriges Konsthantverkare &  
Industriformgivare

MÅRTEN CASTENFORS:

# LOU HOTAR DEN KONSTNÄRLIGA FRIHETEN



MITT I FLYKTINGKATASTROFER och bostadskriser dimper det nästan varje vecka ned ett papper på mitt bord från Förvaltningsrätten och i detta en ny uppmaning att inom fem dagar inkomma med svar på ett överklagande av ett av Stockholm konst gestaltungsuppdrag. Det finns en förutsägbarhet i dessa försändelser, även så att dessa tydligen ofta krävs på fredagar, eller precis innan sommar- eller julferier. Initialt greps vi av viss panik, men efter antal vunna domar i Förvaltningsrätt och i Kammarrätten samt en avslagen JO-anmälan, så råder det nu ett visst luttrat lugn, men också en stor trötthet över allt merarbete dessa överklaganden innebär, både vad gäller tid och pengar.

Vad gäller då saken? I Göteborg verkar konstnären Tony Roos, ordförande för Konstnärnsalliansen (förening med 43 synbara medlemmar jämfört

med KRO:s mer än 3300 medlemmar) – och densamme har tydligen gjort det till sin livsuppgift att hävda att LOU (lagen om upphandling) skall följas vid inköp av konstnärliga tjänster. I klartext innebär detta att varje konstnärligt gestaltungsprojekt över riktvärdet om 520 000 kronor skall utannonseras enskilt och offentligt. I sin argumentation hänvisar Tony Roos till Regeringsrätten där det finns en fällande dom avseende en konstgestaltning i Göteborg. Det Roos oftast glömmar är att det i Regeringsrätten också finns en friande dom avseende en gestaltning i Uppsala i vilken det påtalas att undantagsregeln kan vara tillämplig vid konstnärliga tjänster.

I Stockholm, där vi förvisso följer LOU, lutar vi oss mot just undantagsregeln och hävdar framt – på god byråkratiska och med stöd av stadens jurist – att konst faktiskt handlar om något unikt, och om kvaliteter som inte är mätbara. För att försvara denna ståndpunkt, som i sin förlängning handlar om respekt för kunskap och kompetens och om att konst inte kan likställas med skruvar och muttrar och billigast pris, arbetar vi konsekvent med en transparent process i vilken varje projekts unika förutsättningar, matchas mot just en konstnärlig unicitet. För att komma fram till just den bäst lämpade konstnären arbetar vi med ett brett spektra av konstprojektledare – tolv

stycken i olika ålder och kön och därtill med konstnärlig majoritet i alla beslutsgrupper.

Till Stockholm konst är dessutom alla välkomna att komma med intresseanmälningar, men vi väljer att se staden som en helhet och vi förbehåller oss rätten att också ta till vara våra projektledares konstnärliga kompetens. Man kan säga att vi arbetar med ett dubbelt sökförfarande, genom både studier av inskickat material och genom dialog inom den egna gruppen. Vi har alltså rent mjöl i påsen – och för att förklara vår arbetsprocess har vi också erbjudit Roos och hans förening att delta i ett seminarium om LOU, som även kom att streamas och sedan tillgängliggöras digitalt. Tyvärr var både Roos och föreningen upptagna trots en milt sagt god framhållning.

Så vad blir konsekvensen om Roos och Konstnärnsalliansen får sin vilja igenom, att varje gestaltungsprojekt i Sverige över brytpunkten skall utannonseras via databaser och med medföljande graderingssystem? Frågan är mycket relevant eftersom Roos LOU-kamp pågår i hela Sverige – och det är ju inte alla kommuner som har hjälp av stadsjurister med is i magen.

Det är lätt, för att inte säga naturligt, att kuva sig när Förvaltningsrätten bankar på dörren. Men om man viker ned sig i denna principfråga, öppnar

man för tungrodda system som främst leder till ökad byråkrati – och mindre pengar till uppdragets kärna: till konst och konstnärer. Viktigt är också att inse är att man i söksystem inte lär finna ökad kvalitet eller ökad mångfald eftersom systemen missar verk samma konstnärer som bryr sig föga om att lägga timmar framför datorn. Vi talar här om en hel generation äldre konstnärer, om konstnärer verksamma i andra länder, vi talar om konstnärer som inte är etablerade, exempelvis yngre konstnärer som näppeligen kan ta sig in på den reglerade arenan eftersom de inte kan redovisa tidigare erfarenheter. Vi talar slutligen om systemens oförmåga att svara mot konstens mer dansanta sida: konst som improvisation, lekfullhet och nyfikenhet.

KORT SAGT: DET ÄR NU på sin plats att gå till försvar för konsten och dess rätt till undantagsregeln, speciellt i ett samhälle som blir alltmer reglerat och underkastat mätningar och byråkratisk kontroll. För vad blir nästa steg? Att utställningarna på våra institutioner också ska utannonseras och utvärderas enligt LOU? Är det dit vi är på väg?

MÅRTEN CASTENFORS  
CHEF LILJEVALCHS/STOCKHOLM KONST



# *Like A Prayer*

**Eitan Ben-Moshe, Louise Bourgeois, Jake & Dinos Chapman,  
Mona Hatoum, Emil Westman Hertz, Sigalit Landau,  
Matts Leiderstam, Sirous Namazi, Maria Nepomuceno,  
Lars Nilsson, Linus Nordensson Spångberg, Ulf Rollof,  
Peter Schuyff, Per B Sundberg**

**11 sep - 13 dec 2015**

MUSEUM & FOUNDATION FOR CONTEMPORARY ART

# MAGASIN III

ÖPPETTIDER: TOR 11-19 | FRE-SÖN 11-17

MAGASIN3.COM | BUSS 1 ELLER 76 TILL STOCKHOLMS FRIHAMN

Per B Sundberg, *Etz systeraktar*, 2014, *Objekt med hal*, 2015 (detalj) och *Objekt med hal*, 2014 (detalj). Foto: Jean-Baptiste Beranger.



## *Grundsunda kulturstipendium*

STIPENDIET består av ett belopp på 15 000 kronor och fri bostad i en stuga vid Prästsjön, Grundundavallen, Örnsköldsviks kommun. Alla kategorier av kulturarbetare kan söka stipendiet. Verksamhetsområde är ej i förväg utsatt.

HUVUDMAN för stipendiet är en kommitté utsedd av Grundsunda Hembygdsförening - dess beslut kan ej överklagas. Stipendiets avsikt är att ge kulturarbetare några veckors vistelse i naturskön miljö. Prestationskrav ställs ej. Skriv en personlig ansökning.

MED ANSÖKAN bifogas 4 st färgbilder av arbeten.

**SISTA ANSÖKNINGSDAG**  
**30/3 2016**

*I slutet av maj meddelas beslut om årets stipendiat.*

Skriftlig ansökan ska skickas till:  
Stipendiekommittén  
Ann-Sofie Ingman  
Ringvägen 19  
896 32 HUSUM

Uppllysningar:  
070-698 20 34 eller  
annsofieingman@yahopp.se



BECKERS KONSTNÄRSSTIPENDIUM 2016

**TOMAS LUNDGREN**

**30.1 – 6.3 2016**

**FÄRGFABRIKEN**



# SKÄRPNING AV ENPROCENTSREGELN

ATT DEN SNART 80 ÅR GAMLA  
ENPROCENTSREGELN ÄR ETT BRA VERKTYG  
FÖR KOMMUNER OCH LANDSTING ATT  
ARBETA EFTER UNDER UPPFÖRANDE AV  
OFFENTLIGA BYGGNATIONER ÄR DE  
FLESTA ÖVERENS OM. MEN DET FINNS  
FORTFARANDE STORA VARIATIONER I  
TILLÄMPNINGEN AV REGELN, NÅGOT SOM  
KRO VILL FÖRBÄTTRA MED EN SKÄRPNING  
AV DENNA.

ENPROCENTSREGELN TILLKOM 1937 och innebar i sin dåvarande formulering att en procent av budgeten för ett statligt byggprojekt skulle läggas på konstnärlig gestaltning. Regeln följdes dock inte längre än under tio år. Därefter gav staten Statens konstråd ett årligt anslag istället. I dag är regeln snarare en riktlinje. Enligt rapporten *Ingen regel utan undantag* utförd av Konstnärskommittén 2013, visar det sig att 45 procent av kommunerna och 77 procent av landstingen och regionerna följer dess riktlinjer.

– Det beror förmodligen på att landsting och regioner är större enheter med andra ekonomier. Där är

det lättare att föra in enprocentsregeln och att hitta praxis och former kring bestämmelser. Kommuner kan vara väldigt små enheter med väldigt varierande ekonomi, där kulturella satsningar kan vara närmast obefintliga, säger Stefan Ahlenius, utredare på Konstnärskommittén.

Enligt Stefan Ahlenius är enprocentsregeln ett bra verktyg för att få in konstnärlig gestaltning i anslutning till offentliga byggnader.

– Det är många som förhåller sig till och pratar om enprocentsregeln. Det är unikt att man frigör kulturmedel från andra budgetar och det är en fin konstruktion. Det kostar ju inget att skriva in det som en slags rekommendation eller policy. Det handlar ju inte om något fast anslag, utan resurser frigörs vid investeringar eller byggnationer. Man borde våga sig på att fatta beslut på lokal nivå om att följa regeln, säger han.

KRO tycker att regeln ska bli lag för att öka implementeringen av den.

– Det behövs ett politiskt tryck för att regeln betraktas som en regel och för att fler regioner ska ansluta sig till detta synsätt. Regering och riksdag borde anta en lag eller ett direktiv som gör regeln bindande. Vi skulle gärna se att fler politiker drev frågan i regioner och kommuner samt att fler konstnärer och andra konstintresserade lade medborgarförslag, säger Katarina Jönsson Norling, ordförande för KRO.

Hon instämmer med Stefan Ahlenius och menar att enprocentsregeln är ett bra verktyg, men att problemet med regeln är att den just inte följs.

– Den borde vara en lag som fastställer att minst en procent ska investeras i konstnärlig gestaltning när det offentliga, dess myndigheter och bolag bygger gemensamma miljöer och fastigheter. Ett annat problem är att staten egentligen inte tillämpar enprocentsregeln utan ger ett årligt, kulturpolitiskt anslag. Konsekvensen blir att mindre än en procent investeras i offentlig konst.

Stefan Ahlenius menar att det nu ligger på konstnärskommittén att öka kunskapen om och motivationen för att använda enprocentsregeln. Han tror att man behöver engagera Sveriges kommuner och landsting (SKL) för att lättare nå ut med informationen.

– Konstnärskommittén har haft möten med SKL. Vi resonerade som så att det finns anledning att gå på SKL centralt. Det går ju inte att gå på varje enskild kommun. För bättre tillämpning av regeln bör SKL gå ut med rekommendationer, det är något vi i Konstnärskommittén har fört fram i möten med dem.

Ett av de goda exemplen på tillämpning av enprocentsregeln, som tas upp i Konstnärskommitténs rapport från 2013, är Fyrbodals kommunalförbunds arbete med regeln. Fyrbodals kommunalförbund är en samarbetsorganisation för 14 kommuner i Västra Götalandsregionens nordvästra del. De arbetade under många år med att implementera enprocentsregeln.

– Vi har jobbat med det som ett projekt. Projektet gick ut på att vi ville försöka skapa ett styrdokument om hur man skulle jobba med konsten, säger Marianna Andersson på Fyrbodals kommunalförbund.

Projektet handlade om att visa på goda exempel och nya tankesätt och att uppmuntra till dialog kring gestaltning av offentlig miljö samt att skapa nya rutiner för kommunerna att arbeta kring.

– Under projektets gång insåg vi att det inte bara handlar om att placera ut konstverk. Det handlar om det offentliga rummet.

En konkret verkan som projektet hade var att skapa förvaltningsövergripande arbetsgrupper. Det gjorde att konsten integrerades i projekten och fanns med i diskussionerna hos många olika förvaltningar. Projektet har även gett upphov till en medvetenhet kring enprocentsregeln och kunskap om hur man kan jobba för att implementera denna.

– Några av våra kommuner använder sig fortfarande av regeln, medan andra har som ambition att uppfylla enprocentsregeln, säger Andersson.

Hon tror att man genom att öka kunskapen om vad konsten kan betyda för en plats kan motivera fler kommuner att implementera regeln.

– Med små medel går det att göra väldigt mycket. Vi utbildar konstnärer för stora summor – då ska vi ta vara på den kraft och den kunskap de har.



# KONST I VISSA BOSTADSOMRÅDEN

REGERINGENS NYA SATSNING PÅ KONST  
I UTSATTA OMRÅDEN SJÖSÄTTS ENLIGT  
PLANERNA MED START 2016, MEN  
BUDGETEN ÄR ÄNNU INTE FASTSTÄLLD.

UNDER TREÅRSPERIODEN 2016-18 har Kulturrådet och Statens konstråd fått i uppdrag att förbereda en satsning på kulturverksamheter i vissa bostadsområden. Uppdraget är utfärdat av regeringen och syftar till att innehållet i satsningen ska utgå från de boendes behov och präglas av brett medborgarinflytande med fokus på områden med relativt lågt valdeltagande. Demokratiaspekten har framhävts tydligt i uppdragets beskrivning.

Regeringen planerade först att avsätta 170 miljoner kronor för att finansiera satsningen, men denna summa har under 2015 skrivits ned till 130 miljoner och nu väntar de båda myndigheterna på ett slutgiltigt budgetbeslut, vilket i skrivande stund ännu inte tagits.

Enligt *förslaget till statens budget 2016, Utgiftsområde*

17: *Kultur, medier, trossamfund och fritid* ska satsningen »präglas av mångfald, jämställdhet, tillgänglighet och god geografisk spridning och de nationella minoriteternas kultur ska beaktas«.

Den 13 november i år lämnade de båda myndigheterna in varsin delredovisning till regeringen och föreslog det gemensamma namnet *Äga Rum* för satsningen som helhet. Statens kulturråd ger i sin delredovisning konkreta förslag på hur pengarna ska fördelas. Stödet kommer att fördelas av Kulturrådet och enligt det senaste förslaget kommer de lokala projektens projektgrupp krävas minst en ideell verksamhet, exempelvis en kulturskola, ett bibliotek eller en stadsdelsförvaltning. Utöver det har Kulturrådet helt öppnat upp för samarbeten med kommersiella aktörer i området.

–Från början talade kulturdepartementet om pengar till miljonprogrammen, berättar Magdalena Malm, chef för Statens konstråd.

– Men detta ändrades sedan till »vissa bostadsområden med lågt valdeltagande«, vilket syftade till socialt utsatta områden, alltså inte bara det som klassas som en del av miljonprogrammen.

Statens konstråds målsättning är att arbeta med dessa områden och processer mer långsiktigt, och då tänker vi oss färre projekt med mer fokus på lokala samarbetspartners i kombination med gestaltande expertis.

Enligt Magdalena Malm kommer processen ligga i gränslandet mellan stadsplanering, konst och sociala processer med samverkansarbete som yttersta fokus. Konstnärerna kommer enligt henne fortfarande att ha en viktig roll och hon understryker att man måste vara mycket försiktig och helt ärlig när man går in med tillfälliga projekt i socialt utsatta områden.

–Ibland kan dessa processer lova för mycket och vi behöver arbeta med dessa områden på ett bra sätt och låta projekten utgå ifrån personer och organisationer med bred erfarenhet som är relevant på plats, förklarar hon.

Hon får medhåll av Lena From, projektchefen för projektet *Vissa bostadsområden*.

–Vi har nyligen lämnat ett underlag till kulturdepartementet där vi föreslagit att koncentrera oss på miljonprogrammets gemensamma rum, berättar hon.

–Den stora utmaningen är att man ju i många av dessa områden idag är både projekttrött och dialogtrött, man har sett många komma och gå, och i det läget kommer vi alltså in. Vi har nu föreslagit att vi inleder 2016 med en utredningsfas som undersöker vad offentlig konst kan vara och var och hur den skulle kunna tänkas fungera i dessa områden och inte minst göra ett relevant urval av vilka områden vi vill fokusera på.

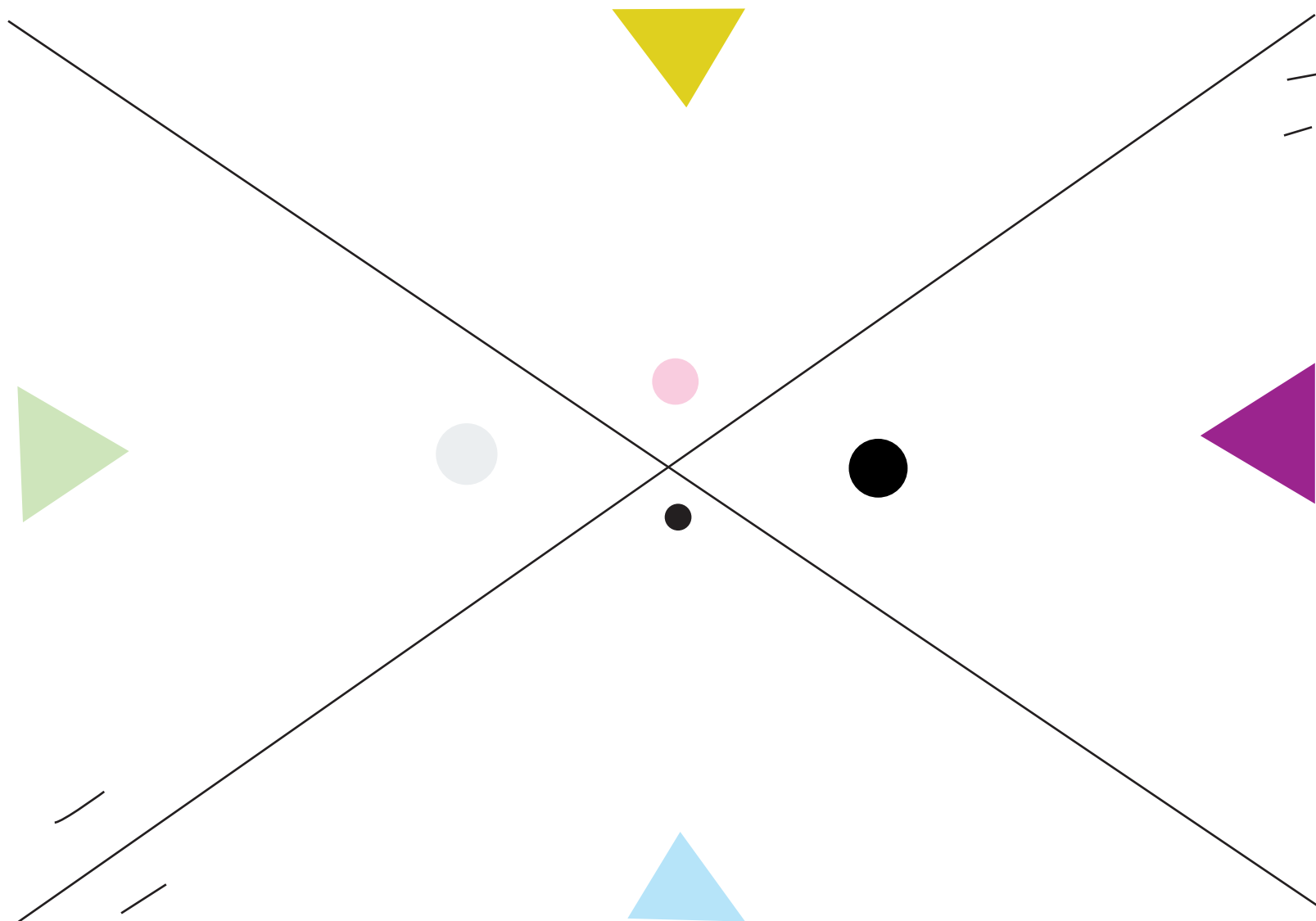
–Vi tänker oss i nuläget att fokusera på 5–10 platser under hela perioden 2016–18. Först efter utredningsfasen väljs konstnärerna för mer permanenta eller omfattande projekt, fortsätter hon.

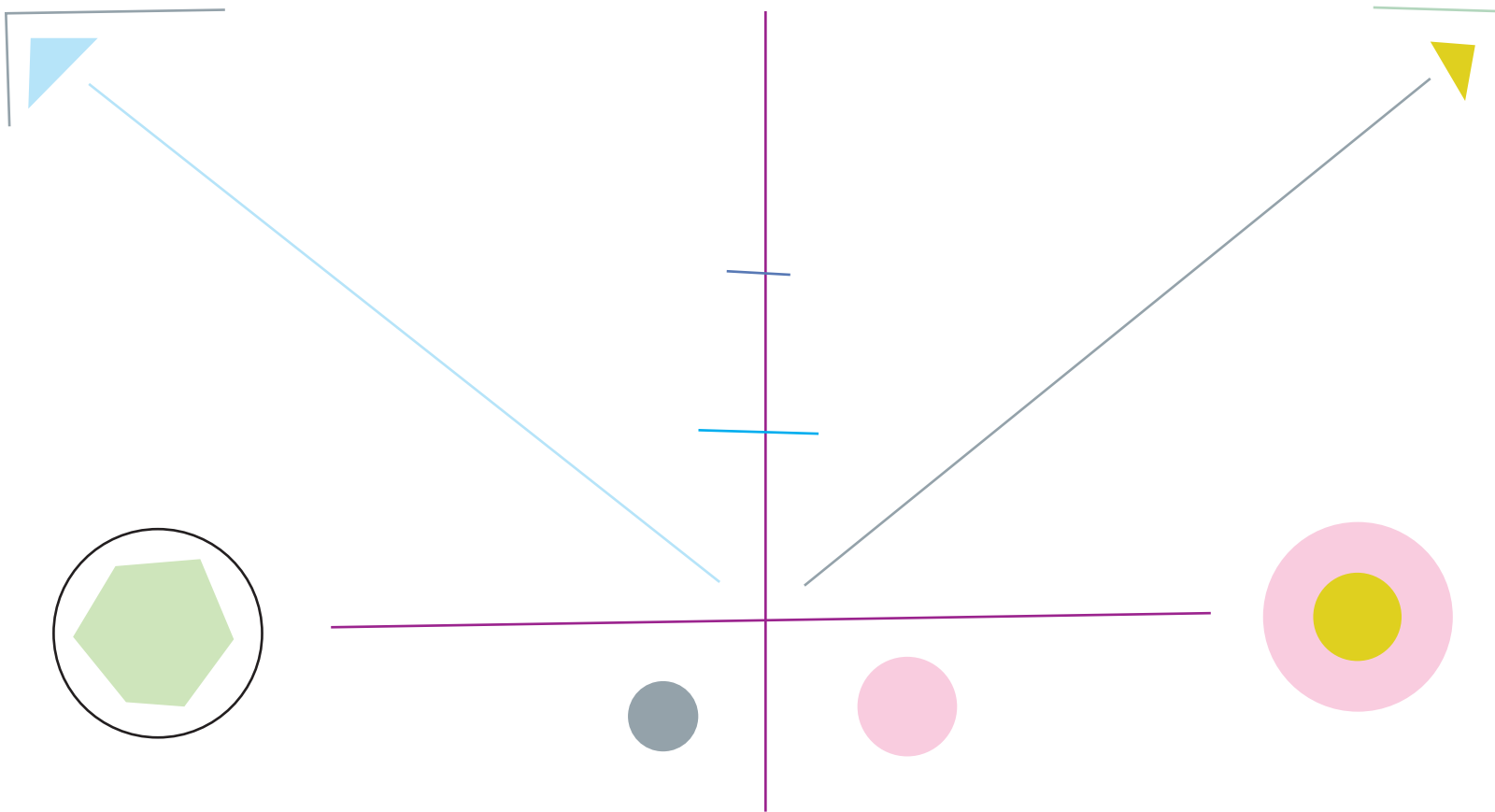
Man har även utlyst en curatorstjänst specifikt för detta projekt men enligt Lena From är inget skrivet i sten:

–Allt står och faller med budgeten som inte ännu är beslutad. Vi har ju en pågående flyktningkris i Sverige och Europa som självklart påverkar budgeten i stort.

Curatorspositionen tillsätts alltså utifrån premisen att inget stort händer med den föreslagna budgeten om 130 miljoner totalt till detta, varav 26 miljoner skulle gå till Statens konstråd och resten till Kulturrådet.

ROBERT STASINSKI





# NY POLISGRUPP TAR SIG AN KONSTBROTT

ARBETET MED ATT UTREDA BROTT  
KOPPLADE TILL KULTURARV HAR  
INTE VARIT HÖGPRIORITERAD INOM  
POLISMYNDIGHETEN I SVERIGE. MEN NU  
HOPPAS POLISEN KUNNA FÖRÄNDRA  
DETTA OCH HÅLLER DÄRFÖR PÅ ATT BILDA  
EN NY ARBETSGRUPP FÖR UTREDARE SOM  
SKA TA SIG AN ALLT FRÅN KONSTSTÖLDER  
TILL FRÅGOR SOM RÖR IMMATERIALRÄTT  
OCH GROVA JAKTBROTT.

ILLEGAL HANDEL med kulturarvsföremål är ett stort problem som omsätter miljarder kronor på den globala marknaden. I Sverige faller utredningen av brott som gäller kulturarvet ofta hamnat mellan stolarna. För två år sedan fick polisintendent Kenneth Mandergrehn, som har ett stort intresse för kultur, i uppdrag av sin arbetsgivare att samla sina erfarenheter i en bok. *Kulturarvsbrott och konstförfälskning – en beskrivning av en brottslighet som berör alla* blev en handbok för både poliser samt kyrko- och museipersonal. I samband med publiceringen av boken, hoppades Mandergrehn att man inför 2015 skulle upprätta en nationell samordning för den här typen av brott. Nu håller hans önskan på att bli verklighet.

–Man kommer att anställa ett 15-tal personer som ska jobba med den här typen av brott, berättar Kenneth Mandergrehn.

Enligt Maria Ellior, samordnare vid nationella operativa avdelningen, NOA, innebär det nya arbetssättet att polisens arbete med den här typen av brott kommer att underlättas.

–Tanken är att polisen ska bli effektivare och att det finns en utpekad kontaktperson som man lätt ska kunna ta kontakt med, säger hon.

Ännu är ramarna för hur gruppen ska arbeta inte fastställda.

–Vi vet inte hur det kommer att utvecklas, men tanken är att gruppen ska utreda kulturarvsbrott i första hand. Vi får bygga upp det successivt, säger Maria Ellior.

Den nya gruppen kommer i sin tur att bestå av mindre grupper med några utredare specialiserade på till exempel konststöld, immaterialrätt, plundrade konstföremål som kommer in på den svenska konstmarknaden och så vidare.

Den vanligaste typen av kulturarvsbrott är, enligt Kenneth Mandergrehn, stöld från hembygdsföreningar och kyrkor runt om i landet.

–Utredning av den här typen av brott har tidigare legat ute på myndigheterna runt om i landet, med ett inte alltför gott resultat. Det här är ett område som man inte tar så allvarligt på, säger han.

Han tror att det beror på okunskap.

–Det handlar nog om att man inte kan och att man inte förstår värdena. Alla poliser är inte intresserade av historia och av kommande generationer, utan tycker att det är mer spännande att utreda narkotikabrott.

I och med tillsättandet av den nya arbetsgruppen kommer också en aktuell typ av brott upp på agendan. Det handlar om plundring av konst från till exempel Syrien. Polisen misstänker att det finns plundrade konstföremål på den svenska konstmarknaden.

–Det finns ett problem med konst som stulits av IS. Kulturdepartementet ser det som ett riktigt stort problem, och Unesco är av samma åsikt. Jag har träffat dem och pratat med dem. Det råder inget tvivel om att det finns grejer här. Men jag har inget konkret exempel, inga saker som ligger på skrivbordet så att säga.

Det handlar främst om mindre konstföremål som kan finnas på den svenska marknaden, däribland ädelmetaller och manuskript.

Kenneth Mandergrehn hoppas att man rekryterar poliser med antingen kunskap eller intresse för frågorna.

–Det vore bra att få in personer som förstår vad det handlar om och som kan prata med experterna på området. Man kommer ju att behöva samarbeta med museerna och auktionshuset. Tidigare har den här typen av ärenden inte varit de första man tagit tag i när man kommit till jobbet på morgonen, men nu är förhoppningen att man kan skicka ärendet till den här gruppen istället.

JULIA PILEBY

<p><b>KONFERENS OM MODERN TEKNIK OCH KULTURARV</b></p> <p>BERLIN. I slutet av november kommer en stor konferens att hållas i Berlin. Förespråkare för världsarvsfrågor och teknik kommer att stråla samman för att diskutera hur man med digital teknik skulle kunna bevara världens kulturarv. Konferensen har organiserats av CyArk, en Kalifornienbaserad icke-vinstdrivande organisation som använder digital scanning för att skapa åtkomst till tredimensionella arkiv över fornlämningar. Fram till i dag har organisationen arkiverat data från hundratals platser runt om i världen, bland annat Mount Rushmore i Keystone, South Dakota, Brandenburger Tor i Berlin och Tombs of Buganda Kings på Kasubi i Uganda. Och ännu fler projekt är under utveckling, uppger The Art Newspaper.</p>	<p>den omtvistade renoveringen, som stängde museet under fem år. Le Bon planerar att bjuda in en ung och etablerad samtida konstnär varje år. Under hösten är det den franske konstnären Raphaël Denis, som visar en installation som anspelar på nazisternas plundringar av målningar under andra världskriget. Le Bon planerar två utställningar per år. Detta är en helomvändning för museet, som tidigare anklagades för att dölja sina konstskatter för allmänheten.</p>	<p>konsthandlaren Karl Haberstock såldes en hel samling, inklusive Chilonemålningen, året därpå i Nice. Sista målningen syntes till på marknaden var 1985, då den köptes i god tro av en italiensk samlare. Samlaren har senare blivit uppmärksammad på tavlans historia, och efter förhandlingar med Art Recovery Group har man kommit fram till en överenskommelse med Jaffés släktingar.</p>	<p><b>VENEDIGBIENNALEN GÅR ONLINE</b></p> <p>VENEDIG. I år har Venedigbiennalen för första gången tillgängliggjorts online. Det är Google Cultural Institute som har gjort tusentals av verken tillgängliga online, uppger TT. Man har också skapat virtuella guideade turer för de olika utställningarna. Det ska gå att se verken var för sig, men också genom en street-view-funktion.</p>
<p><b>POPULÄRT MED ITALIENSK KONST</b></p> <p>LONDON. Under en auktion på Christie's i oktober nådde försäljningen av modern italiensk konst nya höjder. Budgivare från 42 länder betalade totalt drygt 43 miljoner pund – den högsta försäljningssiffran för italiensk konst. En av anledningarna till de goda försäljningssiffrorna var Luciano Fabo's stövelformade skulptur i koppar som hänger från taket. Den ropades in för 2,7 miljoner pund.</p>	<p><b>OFÖRUTSEDDA SKADOR FÖRSENADE ÖPPNING</b></p> <p>PARIS. Ett annat museum i Paris, vars renovering tagit längre tid än väntat, är Frankrikes ledande antropologiska museum, Musée de l'Homme. Efter en tumultartad renovering under sex år öppnades museet åter under hösten. Renoveringen ska ha kostat 92 miljoner euro och vara tre år försenat. Förseningen beror delvis på oförutsedda skador i byggnaden som upptäcktes under renoveringen.</p>	<p><b>BRITTISKA MUSEER HÖJER BEREDSKAPEN EFTER TIPS</b></p> <p>ENGLAND. Nu har Arts Council England och Scottish Council on Archives gått ut och varnat för ökad stöldrisk. Det är en varning om en allvarlig och överhängande risk för angrepp mot brittiska museer som utfärdats. Under 2004 och 2005 var det en våg av stölder av små men värdefulla föremål från British Museum, Victoria and Albert Museum och Science Museum. Sedan dess har stölderna dock minskat. Varför man nu utfärdar en ny varning har man inte riktigt kunnat förklara, men det finns misstankar om att man fått underrättelseuppgifter från anonyma källor.</p>	<p><b>UTREDARE FÖRESLÅR NY MUSEILAG</b></p> <p>SVERIGE. I mitten av oktober lämnades den nya museiutredningen över till kulturminister Alice Bah Kuhnke. Utredningen fick i uppdrag att se över statens museipolitik. Det har funnits ett missnöje med den förra regeringens museipolitik, skriver DN. Museerna upplevde att regeringen ägnade sig för mycket åt detaljstyrning. Den uppfattningen instämmer personerna bakom utredningen i, och de föreslår därför en ny museilag. I den ska museernas ändamål och ansvar klargöras och museerna ska vara fria att genomföra de utställningar de vill utan inblandning av politiken. I förslaget om en ny lag tycker utredarna också att museerna ska få rätten att gallra i sina egna samlingar.</p>
<p><b>MINISTER VILL BEHÅLLA TAVLA</b></p> <p>ENGLAND. Den brittiska kulturministern, Ed Vaizey, försenade under oktober ett utfärdande av en exportlicens på Rembrandts målning <i>Porträtt av Catrina Hooghsaet</i>, som befunnits i England mer än 250 år, uppger The Art Newspaper. Porträttet har ägts av familjen Douglas-Pennant och hängt på Penrhyn Castle i Wales, ett slott öppet för allmänheten. När tavlan såldes för 35 miljoner pund tidigare i år var det för ett rekordpris. Men nu vill kulturministern alltså försena exporten av tavlan för att möjliggöra att en engelsk köpare kan matcha priset. The Art Fund, som hjälper till vid köp ska vara i informella samtal med flera museer, däribland National Gallery.</p>	<p><b>MIRZA FICK PRESTIGEFYLLT PRIS</b></p> <p>LONDON. Den brittiske konstnären Haroon Mirza har tilldelats Calderpriset på 50 000 dollar. Priset hedrar samtida konstnärer som, på ett eller annat sätt, är influerade av konstnären Alexander Calder. Haroon Mirza är född i London och har utbildat sig på Chelsea College of Art and Design. Han gör kinetiska skulpturer och installationer. Hans mest omfattande utställning hölls under sommaren på Tinguely Museum i Basel.</p>	<p><b>MONA LISAS SKELETT KAN HA HITTATS</b></p> <p>FLORENS. Forskare misstänker att de kan ha hittat benfragment från kvinnan som satt modell för Leonardo da Vinci när han målade Mona Lisa. Fyndet har hittats i en grav i Florens, uppger the Guardian. En av chefsarkeologerna uppger att det rör sig om få fragment och inget kranium, något som hade kunnat hjälpa för att säkerställa om kvinnan kan ha varit konstnärens modell.</p>	<p><b>LILJEVALCHS EXPANDERAR</b></p> <p>STOCKHOLM. Under oktober fattades beslut om att bygga ut Liljevalchs i Stockholm med ytterligare en byggnad, skriver DN. Den nya byggnaden ska stå klar för invigning våren 2018. Konsthallen får ytterligare 2500 kvadratmeter. Kommunen hoppas att den nya utbyggnaden ska bidra till ett ökat besöksantal.</p>
<p><b>PICASSOMUSEUM ÅTERFÖTT – IGEN</b></p> <p>PARIS. Efter en stökig renovering avtäcktes nu ett nytt utställningsprogram med en modern tvist på Picassomuseet. Det är bara ett år efter det storslagna nyöppnandet av museet, men redan nu presenteras ett nytt utställningsprogram, med världens största Picassosamling. Utställningen markerar museets 30-årsjubileum. Enligt museets chef, Laurent Le Bon, bidrar även utställningen med att ge personalen ny energi och för att reparera institutionens rykte efter</p>	<p><b>KONSTHALLSCHEF SLUTAR</b></p> <p>MALMÖ. Under hösten stod det klart att Diana Baldon, chef för Malmö konsthall, hoppar av sitt uppdrag som chef. Enligt Sydsvenskan ska förhållandet mellan Baldon och personalen sedan en tid tillbaka ha varit ansträngt. En av konflikterna har handlat om hur man bäst utnyttjar det stora utställningsrummet. Diana Baldon blev chef för konsthallen 1 juni 2014 och hade ett förordnande till den 31 december 2016. I och med avhoppet slutar hon redan till sommaren 2016.</p>	<p><b>NYTT LÖFTE OM FRI ENTRÉ</b></p> <p>SVERIGE. Nu inför regeringen återigen fri entré på statliga museer runt om i landet. Det var ett löfte redan i valspurten, men då regeringens budget fölldes förra året gick det inte att genomföra. I höstbudgeten lovar man återigen att införa fritt inträde på 18 statliga museer, däribland Världskulturmuseet i Göteborg och Moderna museet i Stockholm och Malmö.</p>	<p><b>INGA MÄKTIGA SVENSKAR PÅ LISTA</b></p> <p>VÄRLDEN. I år fanns inga svenskar med på Art Reviews lista över de mäktigaste i konstvärlden: <i>Power 100</i>. Tidigare har både Lars Nittve och Daniel Birnbaum listats. På första plats i år kom Iwan och Manuela Wirth, som är chefer för galleriet Hauser &amp; Wirth i Zürich. På andra plats kom Ai Weiwei, som sedan förra året har stigit från plats 15. På tredje plats över de mäktigaste i konstvärlden hamnade gallerimagnaten Dawid Zwirner, skriver SvD.</p>
	<p><b>MÅLNING SÄLJS EFTER 70-ÅRIG TVIST</b></p> <p>LONDON. I december kommer en Vincenzo Chilone-målning, som plundrades under andra världskriget av nazisterna att säljas på Christie's. Detta efter att ha nått en lösning i en tvist som pågått i mer än 70 år. Målningen stals av de pro-nazistiska myndigheterna i Frankrike strax efter att ägaren till målningen, Anna Jaffé, dog i södra Frankrike 1942. Efter uppmuntran av den nazistiska</p>	<p><b>WARHOLTAVLOR STULNA FRÅN FÖRETAG</b></p> <p>LOS ANGELES. Totalt nio Warholtavlor som hängt på ett företag i Los Angeles uppges vara stulna och ersatta med kopior, enligt LA Times. Företaget upptäckte stölden då de skulle rama om några av verken. Då insåg man att de saknade signatur och korrekt numrering. Man misstänker också att minst ett av verken kan ha sålts på auktion. Det totala värdet på verken är omkring 200 000 dollar.</p>	<p><b>KONSTFILIAL FÖRSENADE</b></p> <p>ABU DHABI. Den tänkta filial till det franska konstmuseet Louvren i Abu Dhabi skjuts upp, rapporterar Reuters. Projektet har skjutits upp tidigare. Det var från början tänkt att det skulle vara klart 2012, men sköts upp ett år. Nu räknar man med att kunna öppna museet under andra halvan av 2016.</p>



---

VEM HAR SAGT ATT KONSTNÄRER BARA KAN KONST? INTE JÖRGEN SVENSSON I ALLA FALL. KONSTNÄREN MÖTER UPP DENNE MÅNGSYSSLARE FÖR ETT SAMTAL OM KULTURPOLITIK, RELIGION OCH FEGA GALLERISTER.

# I DET OFFENTLIGAS TJÄNST

HÖSTEN 1992 GENOMFÖRS en biljardspränging på ett biljardbord i Masters Biljardsalonger på Norrtullsgatan 6 i Stockholm. Anledningen? En institutionskritisk utställning, där kloten representerade varje deltagande konstnärs geografiska placering i Stockholm. I utställningen kom en av konstnärerna, JÖRGEN SVENSSON att introducera svenskt konstliv till något som ingen ännu hade ett begrepp för – relationell konst. Hans placering nära Åhléns på Klarabergsgatan resulterade en aktiv busslinje, kallad 993. Jörgen Svensson gjorde platsen till en ändhållplats för en egen linje som gick mellan hans födelseort, den lilla bruksorten Skoghall i Värmland, och Stockholm. Busslinjen var gratis och de boende i Skoghall fick sex timmar på sig att göra vad de ville i Stockholm medan Stockholmare som bokade en tur och retur-biljett tvingades vara i Skoghall i en vecka eftersom busslinjen var i trafik endast en gång i veckan. Utställningen ägde rum utanför traditionella konstinstitutioner, vilket passade den blivande konstprofessorn utmärkt. Hela Svenssons konstnärskap cirkulerar kring frågan om konstens gränser mot samhället som ett sätta att ställa två frågor på samma gång: vad kan samhället göra för konsten och vad kan konsten göra för samhället. Jag träffar Jörgen Svensson på ett café i Stockholm, bara några meter ifrån hållplatsen för busslinje 993 som en gång satte hans oortodoxa konstnärskap på kartan, så att säga.

---

I DET OFFENTLIGAS TJÄNST HAR JAG SATT SOM ARBETSTITEL FÖR INTERVJUN MED DIG, JÖRGEN. HUR VÄL TRÄFFAR DET?

–Kulturpolitik handlar om insikten att all kultur inte kan bära sig själv ekonomiskt och att det offentliga behöver gå

in och stötta och samtidigt påvisa betydelsen av kulturen för samhällets varande och utveckling. Så jag tycker ju det offentliga stödet är oerhört viktigt för konsten. Att vara i det offentliga tjänst ... nja, kanske stämmer det, men jag tycker också att det offentliga har varit i min tjänst. Det har liksom varit min palett.

---

DU STUDERADE BETEENDEVETENSKAP OCH SOCIOLOGI INNAN DU PÅBÖRjade DINA KONSTSTUDIER, ÄR DET DETTA SOM GJORT ATT SÅ MYCKET AV DIN KONST ÄR PRÄGLAD AV SOCIALA PROCESSER OCH RELATIONER?

–Ja det är det säkert och det märktes kanske redan när jag började på konstskola, då jag var lite mer bekväm med att formulera mig och skriva projektansökningar än flera av mina studiekamrater. Men jag kände samtidigt ganska snabbt att jag inte trivdes så bra att stå ensam i en ateljé, utan att jag måste hitta ett annat sätt att jobba som konstnär.

---

HUR UPPFATTADES DITT GRÄNSÖVERSKRIDANDE?

–Jag minns min examensutställning på Valand då jag ställde ut både måleri och foto vilket många lärare tyckte var besvärligt, att jag jobbade med bägge medier och dessutom visade dessa i en och samma utställning. Det var ju måleri som man skulle ägna sig åt när man gick på konstskola vid den tiden, även om fotobaserad konst började komma då. Att arbeta med mer projektbaserad konst började jag med först efter att jag hade slutat Valand. Kände mig väldigt ensam i min ateljé. Började bland annat då läsa om en del kurslitteratur från mina sociologistudier. Det fanns mycket där som inspirerade mig som konstnär.

---

VAR DET KONSTNÄR ELLER

BEETENDEVETARE DU SATSADE ATT BLI FRÅN BÖRJAN ELLER HADE DU LIKSOM JAG OCH MÅNGA ANDRA SOM UTBILDAT SIG I BÅDE KONST OCH SOCIALVETENSKAP ETT MER KOMPLEXT FÖRHÅLLANDE TILL UTBILDNING OCH KARRIÄR?

–Jag hade inga tveksamheter alls. Jag ville bli konstnär, men eftersom jag kom från ett arbetarhem så var jag ju invaggad i idén om att först skaffa mig ett »riktigt« yrke. Konstnärsyrket var något man kunde ha som hobby. Men jag var ju också intresserad av sociala relationer. Det är svårt att undvika när man växt upp i en supersegregerad bruksort. Där har du hela samhällets alla hierarkier på en mycket begränsad yta. Efter att jag varit på den beteendevetenskapliga avdelningen på FOA (Försvarets forskningsanstalt) insåg jag att jobba sittandes bakom ett skrivbord och jobba var inte min grej. Då började jag med konsten på allvar.

---

HUR SÅG DIN BILD AV KONSTNÄRSYRKET UT DÅ?

–Jag var nog väldigt naiv eftersom jag aldrig tvekade huruvida jag skulle klara mig som konstnär eller inte. Jag är uppväxt under mycket povra förhållanden och lärt mig överleva med små medel, så den biten skrämde mig inte... Det jag var mest bekymrad över var att som konstnär behöva stå ensam i en ateljé. Det ville jag inte.

---

HUR VILLE DU JOBBA MED KONST DÅ?

–För mig var konstens funktion något jag var väldigt intresserad av, i förhållande till samhället. Konst var något mycket mer än att bara skapa en produkt, ett objekt som gick att sälja. Jag brukade dra jämförelsen med konst som religion: den är ju mycket mer än bara bibeln, koranen, toran eller andra fysiska attribut som kan höra religionen till. Detsamma gällde för konst, tyckte jag. Och eftersom jag inte kom från ett hem som hade något speciellt förhållande till konst var jag kanske lite friare att skapa mig en

egen uppfattning. Det blev också som att jag hade en mission, då jag upplevt att konst betydde så mycket för mig och därför kunde betyda mycket för andra människor. Det kändes som den miljö jag hade växt upp i hade stängt ute konsten och kulturen för mig. Allt det där fick jag försöka erövra på egen hand. Det där är säkert en förklaring till varför jag i huvudsak verkat som konstnär utanför de traditionella arenorna för konst.

---

HUR PÅVERKADE KLASSKILLNADERNA DIG SOM KONSTNÄR?

–Mycket! Och det blev ju tydligt när jag hade utställningar och såg vilken publik som kom. Då tänkte jag att detta är ju inte »mina« människor.

---

MEN TROTS DET KOM DU SNART ATT NÄRMA DIG RIKETS MAKTCENTRA.

–Ja, MARGOT WALLSTRÖM blev kulturminister 1994 och bjöd in mig och några andra kulturskapare att arbeta på departementet, vilket var väldigt intressant. Jag hade ju växt upp i en väldigt politiskt aktiv miljö, men jag personligen har alltid känt mig främmande för det partipolitiska. Jag har nog ryggat tillbaka för det där och inte känt mig lockad av det. Jag tycker om att organisera saker men är själv rädd för att bli en del i en organisation. Lite knepigt det där. Mina vänner brukar säga att jag har en social sida och en autistisk.

---

HUR SÅG ARBETET PÅ KULTURDEPARTEMENTET UT?

–Tjänsten delades av ett flertal personer från kulturlivet – bland annat THEODOR KALIFATIDES, EFVA LILJA och SUSANNE OSTEN. Margots idé var att få information direkt från utövarna, inte bara från intresseorganisationerna, för att minska avståndet till kulturlivet. Hon inrättade en filial i Karlstad också, delvis för att hon hade små barn och ville att det skulle gå att kombinera en ministerpost med att vara småbarnsförälder. Jag tyckte det var bra tänkt!

---

VAR DET ETT KONSTNÄRLIGT ARBETE FÖR DIG ELLER MER AV ETT POLITISKT UPPDRAG?

–Jag ville se på mitt arbete för departementet som ett konstprojekt men var osäker på hur departementet skulle hantera oss. Om de ville möta konsten på allvar och förstå hur den konstnärliga processen funkar var det bästa jag kunde komma på att baka in hela departementet i ett konstverk. Jag skrev dagboksanteckningar under de månaderna jag var där och översatte dem till ett notblad. Jag ersatte alla namn med en punkt. På det sättet fick jag ett koordinatsystem. Med detta system som utgångspunkt bad jag sedan tonsättaren STAFFAN MOSSENMARK att skriva en stråkkvartett. Texten lästes även in av skådespelaren KRISTER FANT. I inläsningen kom punkterna att representeras av ljudet av det första slaget i ett hjärtljud. Det hela sändes sedan i radion som en nyårssaga.

Men jag gjorde även annat på departementet. Jag bjöd exempelvis in konstnärer på speciella middagar, nätverksträffar med Margot och tjänstemän på departementet. Jag anordnade lunchföreläsningar där personalen kunde lyssna på en konstnär samt äta en lunchmacka. Det tror jag var väldigt uppskattat, särskilt då tjänstemännen, precis som idag inte har särskilt mycket tid över för att hänga med i samtidskonsten.

---

OM MARGIT WALLSTRÖM VARIT

FOLKPARTIST ELLER BORGERLIG POLITIKER, HADE DU LIKA SJÄLVKLART TACKAT JA?

Det är en bra fråga. I grunden sitter ju hjärtat till vänster så spontant skulle jag kanske svara nej, men det beror på uppdragets natur. Skulle jag få erbjudande från en borglig regering om att utföra ett uppdrag där jag kände att det fanns en chans att förbättra saker och ting för samtidskonsten och konstnärerna skulle ja förmodligen tacka ja. Men när det kommer till kulturpolitik spelar det egentligen numera ingen roll vilket politiskt block som innehar makten. De

är lika usla allihop. De enda som förstått kulturens roll som identitetskapare och maktfaktor är ju Sverigedemokraterna. De övriga partierna har i stort sett lämnat fältet öppet för dem.

---

KAN DU BERÄTTA OM VERKET

REGERINGSMIDDAG SOM DU

GENOMFÖRDE STRAX EFTER VALET 1994.

–Det var JANNE ÅMAN som hade ett samarbete med en restaurang på Söder och där en konstnär bjöds in för att göra något »konstnärligt« på restaurangen. En konstnär ändrade på inredningen, en annan skapade en ny maträtt, en tredje gjorde en kabaré. När jag fick frågan av Janne var det precis när sossarna hade vunnit valet '94. Jag hörde då på TV ordet »regeringsinstallation«. Tyckte det var ett intressant ord eftersom begreppet installation även finns inom konsten. Jag sa till Janne att jag ville göra en »regeringsinstallation« på restaurangen. Vi drog i en del trådar och fick dit statsministern och en hel del statsråd. Jag placerade ett statsråd vid varje bord. Efter varje rätt – det var en tre-rättersmeny som var kraftigt subventionerad – fick statsråden byta plats så att inte samma människor satt med samma statsråd hela kvällen. Restaurangen var heller inte reserverad så vem som helst kunde komma och äta middag med regeringen.

---

SKULLE DET GÅ ATT GÖRA DETTA VERK IDAG?

–Janne och jag försökte faktiskt återskapa den där installationen förra hösten då det var exakt 20 år sedan det hände första gången. Situationen var ju exakt densamma. Sossarna skulle bilda regering efter ett antal år i opposition. Vi ville se om Sverige hade ändrat sig under de år som då hade gått, om det fortfarande var möjligt att göra något liknande. Det var det ju inte, visade det sig. Delvis på grund av den cirkus som uppstod kring regeringsbildandet men eftersom vi kände att det inte alls fanns samma vilja hos politikerna och tjänstemännen som det gjorde 20 år tidigare. Jo, så kanske något har hänt.

---

HUR VAR REAKTIONERNA FRÅN

KONSTVÄRLDEN PÅ ATT DU UMGICKS SÅ

NÄRA MAKTEN, SÅ TIDIGT I DIN KARRIÄR?

–Detta var ju en kärnfråga i hela »regeringsinstallationen« och som jag ville ställa på sin spets, alltså konstscenen i förhållande till den politiska scenen. Den diskussionen uteblev dock. Det kom mer att handla om *hur* jag hade lyckats få regeringen att komma till restaurangen. Diskussionen kom istället senare, när jag blev erbjuden tjänsten som rådgivare åt Margot. Man kan säga att konstvärlden då delade sig i två läger. De äldre konstnärerna jag mötte tyckte att man som konstnär inte skulle »sitta i maktens knä«, medan de yngre kollegorna tyckte att det var en bra grej. Sedan fanns det ju en dominerande fråga under denna period: vem skulle bli nästa chef för Moderna Museet? Det var ju kulturministern som beslutade detta och det var ju många i min närhet som hoppades att jag skulle ha något att säga till om och försökte lobba in sig som kandidater för jobbet.

---

DU OCH ERNST BILLGREN VAR JU

STUDIEKAMRATER PÅ VALAND OCH

ÄR GODA VÄNNER SEDAN DESS. ERA

KONSTNÄRSKAP HAR TAGIT VÄLDIGT

OLIKA FORM, SEDAN DESS.

–Ja, vi målade ju bägge två och på våra enskilda examensutställningar – Han slutade två år före mig – var det vi som fram till dess hade sålt mest. Men jag kunde inte jämföra mig med Ernst vid den tiden. Han spelade i en helt annan division. Jag minns att jag var så förundrad över den hype som uppstod omkring honom och tänkte att det där skulle jag aldrig kunna klara av rent mentalt. Det skrämde mig, faktiskt.

---

HUR DÅ?

–Jag kände nog redan då att jag inte enbart skulle kunna stå i en ateljé och producera konstobjekt. När jag senare kom att arbeta kollaborativt med människor satte det igång helt andra diskussioner än när jag enbart ställde ut

målningar eller objekt på ett galleri. Nu efteråt kan jag tänka att den där oviljan och att egentligen inte passa in och bli en riktig del av konstvärlden kanske bottnar i hur jag tidigt såg Ernsts situation. Som jag tidigare nämnde, jag var naiv och hade inte mött den sidan av konstvärldens ansikte tidigare, så att säga. Kanske var det då som jag blev av med just den oskulden.

---

UNDER DENNA PERIOD KOM DU ATT

BLI DEN FÖRSTE SVENSKA KONSTNÄR

SOM ARBETADE MED RELATIONELL

ESTETIK, HUR MEDVETEN VAR DU DÅ ATT

DET SKULLE BLI EN ENORMT VÄLKÄND

METOD OCH UTTRYCKSFORM?

–Jag hade koll på vad som hade gjorts i USA, i traditionen av social skulptur som exempelvis TOM MARIONI PAUL KOS, DOUG HALL och inte minst VITO ACCONCI som betydde mycket för mig. Angående det som vi pratade om tidigare, konstvärldens olika ansikten så frågade jag Vito Acconci när jag vid ett tillfälle träffade honom om han hade hoppat av konstbanan om han varit ung konstnär idag. Med de möjligheter som finns med acceptans för många olika konstnärliga uttryck i olika sammanhang. Hans svar var »Jag hade hoppat av ännu tidigare! Det är en ännu större cirkus idag«. Men det var i vart fall den konsten jag hade spanat in och som inte enbart handlade om att producera offentlig konst som objekt. Men jag hade ingen kontakt med kritiker eller någon från konstvärlden, det vara snarare min bakgrund i sociologin som fick mig att dras till de mer relationella idéerna. Det var egentligen först när jag läste NICHOLAS BOURRIUAD och hans texter kring relationell estetik som jag fattade hur många som faktiskt höll på med dessa typer av verk. Jag hade ingen som helst koll på det. Kan tyckas märkligt men jag hade sedan ungdomstiden haft en vurm för USA och särskilt då Kalifornien. Eller kanske snarare en slags hatkärlek till USA som jag tror många har.

# »NÄSTA STEG ÄR VÄL ATT MAN OUTSOURCAR HELA VERKSAMHETEN TILL EVENTBOLAG«

---

FÖRÄNDRADES DIN KARRIÄR NÄR  
»RELATIONELL ESTETIK« BLEV ETT  
ALLMÄNT BEGREPP KRING 2001, NÄR  
BOURRIUDS BOK KOM UT PÅ ENGELSKA.

–Ja då fanns ju plötsligt en konstform som engagerade publiken i mycket högre grad än tidigare, vilket ju var mumma för många konsthallschefer som vid den här tiden hade börjat få ökade politiska krav på sig att i högre grad involvera besökarna. Men jag nappade inte helt på den framväxande trenden, jag tyckte ju inte man kunde föra in denna konstriktning på institutionerna och fick en del reaktioner på det. Vissa personer frågade: »har du något emot gallerier, eller den 'vita kuben'?«. Men jag har absolut inget emot den vita kuben. Men varför trycka in all konst där? Och särskilt den som får sitt syre på en annan arena.

---

SÅ DU GICK INTE MOT DET  
IMMATERIELLA OCH RELATIONELLA  
FÖR ATT VARA SUBVERSIV MOT  
KONSTVÄRLDENS TRADITIONELLA  
KONSTSYN OCH EKONOMI?

–Nej, jag såg mig ju fortfarande som en målare i grunden även om paletten var annorlunda så jag hade inga sådana pretentioner. Oftast är det kritikerna som vill skapa sådana motsättningar, att något står i opposition till något annat. Visst man kan tycka mycket om gallerierna och kommersialismen inom konsten, men om inte gallerierna fanns skulle vi knappt ha samtidskonst i Sverige. Men något har ändå skiftat

idag, jämfört med när jag gick ut Valand i slutet av 80-talet. Då var ju gallerierna kommersiella precis som idag, men det fanns alltid plats för några konstnärer på varje galleri som inte var särskilt säljbara. Man var försiktig med att framstå som alltför kommersiell. Detta är ju helt borta idag, och det är synd.

---

VAD BORDE GÖRAS?

–I mina ögon ökar kraven på att de offentliga konstinstitutionerna ska plocka upp denna boll och ställa ut samtidskonst som inte bär sig på en ekonomiserad marknad, men där har utvecklingen gått åt samma håll men utifrån en annan premiss. Idag är institutionerna politiskt styrda med krav på att bredda verksamheten. Det är enbart besökstatistiken som styr verksamheterna, så den vägen börjar ju också stängas för mer experimentell och smal konst, det har jag ju märkt som curator på Värmlands Museum under de senaste åren.

---

STRAX INNAN VI SKULLE TRÄFFAS FÖR  
DENNA INTERVJU FICK DU REDA PÅ ATT  
DEN HALVTIDSTJÄNST SOM CURATOR  
DU HAR PÅ VÄRMLANDS MUSEUM SKA  
FÖRSVINNA I EN OMORGANISATION.  
FLERA TJÄNSTER SKA BORT PÅ GRUND  
AV BESPARINGAR, HUR SER DU PÅ ALLT  
DETTA?

–I beskrivningen av den nya tjänsten står bland annat att »besökarperspektivet« ska vara i fokus. Vi vet alla vad det i praktiken innebär att det handlar om besökstatistik. I det perspektivet

är det lätt att prioritera bort samtidskonsten. Värmlands museum är inte unikt vad gäller detta. Läns museerna säger sig ha fått mindre pengar sedan samverkansmodellen infördes. De anser sig heller inte bli kompenserade för MU-avtalen. Utvecklingen går mot att allt fler tjänster köps in istället för resurserna läggs på fast personal. Nästa steg är väl att man outsourcar hela verksamheten till eventbolag. Kom ihåg vem du hörde det från först! Vad som är riktigt sorgligt i allt det här är att det nu finns ett parti i Sveriges riksdag som vill slopa alla anslag till konst som anses vara provocerande och ful, vem som nu ska avgöra det. Men om nu de offentliga konstinstitutionerna självmant börjar prioritera bort samtidskonsten är vi riktigt illa ute. Ta exempelvis Göteborgs konstmuseum, detta tempel som man naturligtvis kan ha arkitektoniska synpunkter på, det byggdes under ett mycket fattigare samhälle än vi har idag. Man byggde det inte för att vara ett turistmål eller för att generera höga besöksiffror. Det byggdes istället utifrån idén att konst och kultur är viktigt för människan och samhällets utveckling.

---

VAD ÄR DÅ KONSTENS FUNKTION I  
SAMHÄLLET?

–För mig har den experimentella och nyskapande konsten samma funktion i samhället som kanariefåglarna under första världskriget. Det var inte med dem som man vann de stora slagen, men de





spelade en viktig roll i att signalera om när det var fara å färde. För när de trillade av pinnen förstod man att det var en gasattack på gång. På samma sätt ser jag den icke-kommersiella samtidskonsten, när den får allt mindre plats och acceptans i samhället och kanske till och med ramlar av pinnen, då bör vi vara oroliga för vilket samhälle vi börjar få.

---

ÄR DET INTE KONSTIGT MED DENNA UTVECKLING, NÄR VI SAMTIDIGT HAR STÖRRE FOKUS PÅ EXPERIMENT OCH KONSTNÄRLIG FORSKNING SOM EN DEL AV KONSTNÄRLIG UTBILDNING? VAD ANSER DU OM FORSKNINGSVURMEN INOM KONST OCH KONSTUTBILDNING.

–Jag var ju tidigt emot detta med doktorsgrad för konst, framför allt under min tid som professor på Valand, utifrån att det fanns uppenbara risker att konsten skulle komma att anpassa sig alltför mycket till det akademiska och naturvetenskapliga paradigmet, inte minst att kravet på textproduktion skulle komma att öka. Detta hade jag och förespråkarna många konflikter kring. Det fanns inte heller någon som helst diskussion om vad som skulle hända när man inför ytterligare en examen för konstnärer, hur det exempelvis skulle påverka tillsättandet av professorer på konsthögskolorna eller i en förlängning även statliga stipendier och annat. Om jag varit naiv tidigare så tyckte jag att här fanns en naivitet utöver det acceptabla. Det enda skäl som jag hörde från förespråkarna var att det skulle bli mer pengar in i systemet som skulle gynna konstnärerna. För mig är det att kalla prostitution. Det hör ju också till saken att det inte var konstnärerna själva som drev frågan utan i hög grad konstteoretikerna. I Göteborg var det dessutom så absurt att ansvariga på universitetet inte hade någon som helst dialog med konsthögskolan i processen. Man använde istället situationen på musikhögskolan som en slags mall. Musiken har ju aldrig någonsin gjort uppror mot de akademiska som konsten har gjort, jag tänker

då på OPPONENTERNA på 80-talet. Kanske är det dags igen! Jag hade inga problem med en slags påbyggnadsutbildning men den skulle kunna utformats på ett betydligt mer intressant sätt och mer utifrån konstnärernas behov. Tycker även att det är ett feltänk när man anlägger en och samma utbildningsstruktur oavsett om du ska bli ekonom, läkare, jurist eller konstnär. Det blir säkert billigare och lättare att administrera men gynnar konsten och konstnärerna gör det inte.

---

DET FINNS TVÅ SPÅR SOM ÄR TYDLIGA I DITT KONSTNÄRSKAP, DELS DINA MÅNGA PROJEKT OCH UPPDRAG I DET OFFENTLIGAS TJÄNST, DÄR JAG SER KONSTNÄREN SOM EN TJÄNSTEMAN SOM KAN GÅ IN OCH UT, MEN DU AGERAR ÄVEN SOM EN KOMMENTATOR, IBLAND RENT AV EN SATIRIKER I FÖRHÅLLANDE TILL KONSTSYSTEMET DÄR DU GÖR METAANALYSER AV EXEMPELVIS ARBETET PÅ KULTURDEPARTEMENTET ELLER DITT ARBETE MED VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN SOM SEDAN BLEV RADIOPIJÄSEN TAVLOR PÅ ETT KULTURSEKRETARIAT. TÄNKER DU MYCKET PÅ RISKEN ATT SOM KONSTNÄR BLI INSTRUMENTALISERAD AV POLITISKA KRAFTER?

–Det kanske ser ut som jag har varit tjänsteman när jag skapat konstprojekten, men de allra flesta av mina projekt har jag realiserat på egen hand. Men för mig är diskussionen om att relationell estetik kan bli instrumentaliserad lite skev, för jag ser många fler konstnärer som är instrumentaliserade av en marknadslogik. För mig har ju dessutom de allra flesta arbeten som jag har utfärdat utmynnat i ett självständigt verk. Sedan tycker jag att konstnärers kompetens ska komma ut i samhället mer, jag tycker det vore trist och en stor förlust om alla konstnärer enbart satt i sina ateljéer. Och hur ofta har man inte hört konstnärer gnälla på konstens marginalisering och att konstnärernas kompetens inte tas på allvar, samtidigt som när möjlighet

ges inte lyft en finger utan bara hittat faror och hot. Visst, allt är inte rosenrött och den interaktiva konstprocessen kan rymma mycket, men det måste vara upp till varje konstnär att bedöma möjligheter och risker när hen går in i ett sammanhang.

---

TROR DU ATT DU SKULLE PLUGGA TILL KONSTNÄR OM DU VORE 18 ÅR IDAG?

–Det hade jag nog gjort. Det är ett fantastiskt och unikt yrke. Jag vill nog också påstå att konsten räddade mig från att gå samma öde till mötes som flera av de som jag växte upp med. Men idag är jag något mer intresserad av konsthantverk än jag var då. Det har sin bakgrund i samma filosofi som ligger till grund för den projektbaserade konsten, nämligen att kommunicera i människors vardag. Jag gillar det där vardagliga, torra och tråkiga, som präglar mycket av konsthantverket. Har försökt kopiera det i mitt måleri sedan flera år tillbaka. Det värsta jag vet är när man pratar om konst som om det vore ett glas exklusivt Bourgognevin. Säkert klassperspektivet som då slår till igen. Men om jag som 18-åring tänkte som jag gör idag, hade jag även kunnat tänka mig att bli sjökaptan. Har seglat sedan jag var liten och intresset för båtar och hav har växt med åren.

TEXT: ROBERT STASINSKI  
FOTO: JOHAN STEPHAN

Konstnär med Hallandsanknytning

Välkommen till jurybedömd

# VÅRSALONG

på Hallands Konstmuseum  
20 mars - 8 maj 2016

Inlämning den 6 och 8 mars på  
Hallands Konstmuseum, Halmstad

Mer information finns på  
[www.hallandskonstforening.se](http://www.hallandskonstforening.se)  
eller via tel 073-508 81 77



HALLANDS KONSTMUSEUM



## Vistelsestipendium Sommaren 2016

Nebbeboda skola i Olofströms kommun, Blekinge

Stipendiet vänder sig till alla verksamma inom olika konstnärliga områden, såsom litteratur, musik, bildkonst, film, teater, dans m.m. Utövare som arbetar i Harry Martinsons eller Sven Edvin Saljes anda får företräde. Sista ansökningsdag är den 31 januari 2016. Ansök med personlig presentation i skrift samt önskemål om tidpunkt för vistelsen. Plats kan ordnas med kortare varsel om lärarbostaden är ledig.

**Ansökan skickas till:**

Kultur- och Fritidsförvaltningen, Att: Joanna Holden, Box 301, 293 24 Olofström. För mer information kontakta Joanna Holden på Kultur- och Fritidsförvaltningen i Olofström. E-post: [kof@olofstrom.se](mailto:kof@olofstrom.se). Telefon: 0454-93 604. Eller besök vår hemsida [www.olofstrom.se](http://www.olofstrom.se).



OLOFSTRÖMS  
KOMMUN



Förmodligen den bästa akrylfärgen i världen!

**Finns på följande specialbutiker:**

Arthouse Karlstad, Hööksgatan 20, 652 29 Karlstad, website: [www.arthousekarlstad.se](http://www.arthousekarlstad.se)/Drewex AB, Slussgatan 10 B, 21130 Malmö, website: [www.drewex.nu](http://www.drewex.nu)/Gredelin Konstnaershandel AB, Hospitalsgatan 16, 60227 Norrkoeping, website: [www.gredelin.se](http://www.gredelin.se)/Hammarö Ramverkstad, Västra Takene 224, 66 391 Hammarö, website [www.hammaroram.se](http://www.hammaroram.se)/Konstnarernas Centralkoep, Fiskargatan 1, 116 20 Stockholm, website: [www.konstnarernas.se](http://www.konstnarernas.se)/Masters, S:t. Paulsgatan 14, 11846 Stockholm, phone: 0046-8-642 78 74/Matton Stockholm, Luntmakargatan 66, 10369 Stockholm, Första Långgatan 26, Göteborg, Stora Nygatan 24, Malmö website: [www.mattonbutiken.se](http://www.mattonbutiken.se)/Nyborg Jägare AB, S:t Andreas väg 53, SE 263 57 Höganas, phone: 0046 7049260077

**GOLDEN**  
ARTIST COLORS

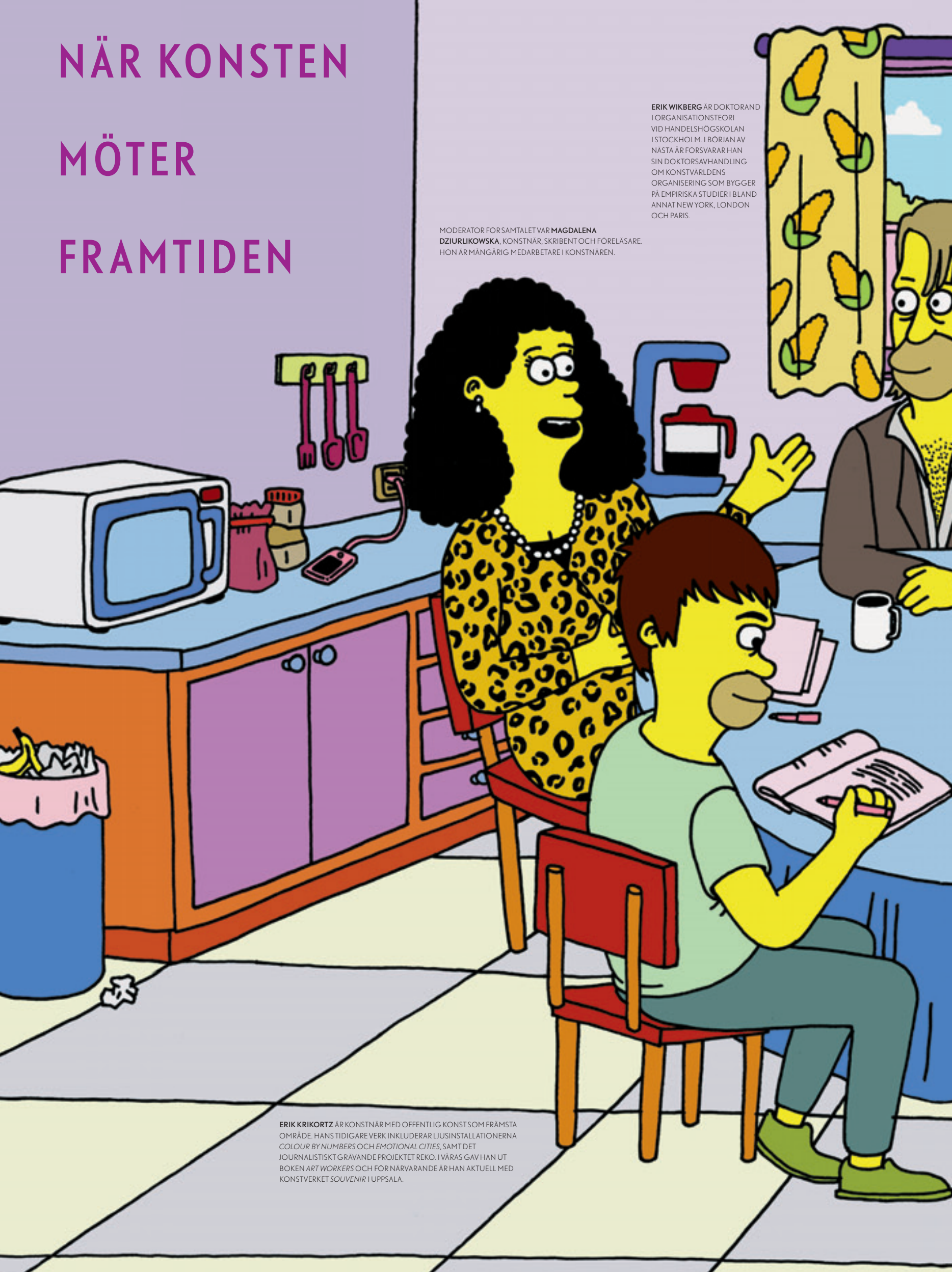
# NÄR KONSTEN

# MÖTER


# FRAMTIDEN

ERIK WIKBERG ÄR DOKTORAND I ORGANISATIONSTEORI VID HANDELSHOGSKOLAN I STOCKHOLM. I BORJAN AV NÄSTA ÅR FÖRSVARAR HAN SIN DOKTORSAVHANDLING OM KONSTVÄRLDENS ORGANISERING SOM BYGGER PÅ EMPIRISKA STUDIER I BLAND ANNAT NEWYORK, LONDON OCH PARIS.

MODERATOR FÖRSAMTALET VAR MAGDALENA DZIURLIKOWSKA, KONSTNÄR, SKRIBENT OCH FÖRELÄSARE. HON ÄR MÅNGÅRIG MEDARBETARE I KONSTNÄREN.



ERIK KRİKORTZ ÄR KONSTNÄR MED OFFENTLIG KONST SOM FRÄMSTA OMRÅDE. HANS TIDIGARE VERK INKLUDERAR LJUSINSTALLATIONERNA COLOUR BY NUMBERS OCH EMOTIONAL CITIES, SAMT DET JOURNALISTISKT GRÄVANDE PROJEKTET REKO. I VÅRAS GAV HAN UT BOKEN ART WORKERS OCH FÖR NÄRVARANDE ÄR HAN AKTUELL MED KONSTVERKET SOUVENIR I UPPSALA.



MARIA LANTZ ÄR KONSTNÄR, CURATOR OCH SKRIBENT. UNDERTIO ÅR DREV HON PROJEKTUTBILDNINGEN KONST+ARKITEKTUR PÅ KUNGL. KONSTHÖGSKOLAN I STOCKHOLM. SEDAN 2012 ÄR HON REKTOR FÖR KONSTFACK.

*När myndigheten för kulturanalys nyligen släppte sin omvärldsanalys »Fem trender som påverkar morgondagens kulturvanor« talades det om hur filterbubblor, bildsamhälle och ökade klyftor ger olika förutsättningar för kulturintresse. Konstnären samlade en panel av framtidsspanare för att diskutera konstnärers roll i framtiden.*

JOAKIM STERNÖ ÄR ANALYTIKER PÅ KUNSKAPSFÖRETAGET VOLANTE RESEARCH. DÄR ARBETAR HAN MED UTREDNINGAR OCH UTVÄRDERINGAR INOM FRAMFÖRALLT KULTUROMRÅDET. HAN HAR EN BAKGRUND INOM TILLÄMPAD KULTURANALYS OCH SAMHÄLLSPLANERING.

MAX VALENTIN INTRESSERAR SIG MYCKET FÖR HUR DIGITALISERINGEN PÅVERKAR KULTURSEKTORN. HAN DRIVER CROWDCULTURE, EN SAJT FÖR ATT FINANSIERA KULTURPROJEKT OCH HAN HAR DRIVIT EN KONFERENSSERIE OM KULTURPOLITIK I DEN DIGITALA TIDEN TRULY DIGITAL. MAX VALENTIN SATT ÄVEN SOM EXPERT I MUSEIUTREDNINGEN MED UPPDRAG ATT HÅLLA ETT OGA PÅ DE DIGITALA ASPEKTERNA.

---

# »KONSTNÄRER ÄR SUPERDUK- TIGA PROJEKT- LEDARE OCH VASSA PÅ ATT STÄLLA FRÅGOR I OLIKA SAMMANHANG. ARBETSGIVARE BORDE BREDDA SINA ANNON- SER OCH ÖPPNA UPP FÖR KONSTNÄRER«

---

MD: *Vi lever i ett samhälle där invanda begrepp ständigt omskapas. Vad innebär det att idag göra ett konstverk, spela in en film, fotografera eller att skriva? Tidigare kopplades detta till yrkeskunnande, finansierad ekonomi och långa processer. Nu finns en snabb, digital folklig kreativitet. Hur förändrar det arbetet och ekonomin för kulturskapare?*

MV: Ta filmen *The Story of Technoviking*. Upphovsmannen är en konststudent, som nio år efter att ha gjort filmen blir stämd av Technoviking, huvudpersonen i filmen. Det kunde ha slutat där, men han tog kommandot över situationen och gjorde en dokumentärfilm. Ett slags aikido som förstärker hans konstnärliga position.

ML: Detta visar att något blir kulturellt och teknologiskt möjligt men att juridiken och ekonomin inte följer med. Det är lätt att ta upp en kamera och filma, så var det inte för tjugo år sedan, men konsten behöver inte lida av det. Konsten har en förmåga att flytta sig dit där den behövs. Idag är det många som börjar måla istället för att arbeta med foto och film. Konstnärer söker sig dit där uttrycken är slagfärdiga, vilket kanske är en bit ifrån mainstreamkulturen.

EK: Den digitala revolutionen ökar intresset för och kunskapen om bild och text, men det finns två spår. De som dockar in i flödet gynnas, medan kultur som har en långsam logik inte gör det.

MD: Det finns de som upplever sig vara unga och uppdaterade men som inte alls är intresserade av sociala medier och gör två foton per halvår istället för femtio i månaden. Vem är då mest fotograf?

ML: Att ta en massa bilder och att göra konst är två helt olika saker. Det kräver mycket tankeverksamhet och tid att göra konst.

EW: Vi har en överflödeskultur där problemet är att urskilja bra saker och inte att det görs för lite. På nätet, jämfört med på konsthallar eller bokförlag, riskerar man att förlora en curatorieell inramning.

MV: Är inte Google en slags curator?

EW: Det är en mekanisk algoritm. Processen är helt annorlunda än när någon gör en kvalitativ bedömning.

JS: Teoretiskt sett har det skapats möjligheter för nya grupper att vara kreativa och nå ut via nya kanaler, men när man ser till hur bidrag fördelas och vilka som går på konsthögskolorna är det som vanligt.

MD: Blir inte den kreativa allmänheten lockad att söka sig till de traditionella institutionerna?

JS: Jag tror det även är på motsatt sätt. Att exempelvis förlagen söker upp personer som är mediala och som redan har en publik via sociala medier.

---

MD: *Får de som har utbildat sig inom kultur svårare att ta betalt eftersom alla andra också tar bilder och skriver?*

ML: Under mina år som kritiker på DN fick vi skriva allt kortare, men det beror inte på att det kom in fler skribenter, men på krisen i tidningsbranschen. Att läsa nyheter på telefonen innebär att man får utvalda notiser utifrån sökmotorer. Risken är då att djupare analyser faller bort, vilket är ett ännu allvarigare hot mot demokratin än att skribenter får dåligt betalt.

---

MD: *Trots digitaliseringen, eller kanske på grund av den, värderas det unika, fysiska arrangemanget högre än tidigare. Fler går på bio idag än för sju år sedan och människor är beredda att betala mer för en konsertbiljett. Hur ser ni på den digitala och den fysiska världen?*

MV: Jag lever postmedialt »digitalt« och ser ingen skillnad. Samtidigt upplever jag att många andra gör en strikt uppdelning där, och då kan man prata om digitala klyftor.

EW: Det finns inget självklart konkurrensförhållande mellan det digitala och det fysiska. Kulturkonsumtion har också en annan karaktär. Magen kan bli full av mat och garderoben av kläder, men för kulturupplevelser finns inte sådana gränser.

---

## »... HANTVERKET ÄR PLÖTSLIGT DET COOLASTE DU KAN HÅLLA PÅ MED«

---

MD: *Vad är mer på riktigt, det fysiska eller det digitala? När jag började skriva år 2005 för en nättidskrift kände jag att det inte var på riktigt. Jag ville skriva i en papperstidning. Idag är det kanske mer på riktigt att jag har mina artiklar samlade på nätet än att de en gång i tiden publicerades i en papperstidning med begränsad räckvidd.*

EK: Internet är ett offentligt rum precis som det fysiska offentliga rummet. Är man intresserad av samtal som förs där tar man del av båda världarna. Ändå är jag orolig för hur barn och ungdomar förhåller sig till fysisk rörelse och kontakt. Det finns en beroendeproblematik med skärmen eftersom sociala medier är otroligt kraftfulla och optimerade för att suga in en. Där finns risker för den mentala hälsan och för samhället.

JS: Vi har en forskare på Volante som undersöker hur vi idag upplever olika typer av evenemang, hur vi engagerar oss i en fysisk plats och i den digitala världen samtidigt.

ML: Bella Runes nyligen avslutade utställning i Uppsala var uppbyggd kring just det. Du går i skogen, tar upp din telefon och får då mer information. Det du ser på plats är bara en del av verket. På Konstfack växer den digitala verkstan med 3d-skrivare ihop med hantverk som lera, keramik och glas. Och hantverket är plötsligt det coolaste du kan hålla på med. I beroendet av sociala medier växer också ett behov av att ses i verkligheten. Restauranger poppar upp överallt och fjällvandrandet har boomat.

---

MD: *Unga vuxna arbetar med kultur, men byter yrke när de bildar familj, eller fortsätter att vara frilansande singlar. En annan aspekt är att vi lever allt längre samtidigt som gamla utestängs från arbetsmarknaden. Har kreativa yrken ett bäst före-datum eller kommer pensionärerna att bli de nya konstnärerna? En dansare pensioneras vid fyrtio ...*

EK: Konstnärer pensioneras också vid fyrtio, de blir lärare eller får en annan typ av anställning på halvtid. Jag arbetar fortfarande med konst på heltid fast jag har småbarn och upplever det som slitsamt. Förmodligen kommer jag att arbeta på ett annat sätt som femtioåring.

JS: Vi har ett åldersdiskriminerande samhälle så jag tror inte att pensionärerna blir konstens nya avantgarde.

ML: Men se på Louise Bourgeois eller Lars Vilks, hon hade sitt genombrott sjuttio år gammal och han provocerar fast han är pensionär. Men det är inte så dumt att växla i livet. De som har en konstnärlig utbildning besitter kompetens bortom det att göra en bild eller en skulptur. Konstnärer är superduktiga projektledare och vassa på att ställa frågor i olika sammanhang. Arbetsgivare borde bredda sina annonser och öppna upp för konstnärer.

---

MD: *Det heterogena samhället växer sig allt starkare i Sverige. 1,7 miljoner människor bor i Stockholm, Göteborg och Malmö och urbaniseringen kommer att öka med trettiosju procent de kommande fyrtio åren medan glesbygden tappar invånare. Befolkningen i städerna är också yngre och rikare än på glesbygden. Hur påverkas kulturlivet av dessa mönster och kan kulturen verka för att jämna ut samhällsklyftor?*

MV: Kulturen verkar utjämnande genom att skapa gentrifieringsprocesser. Konstnärer flyttar ut på landet och startar verksamheter där.

ML: Ja, och konstnärerna flyttar till Berlin och Malmö eftersom det är för dyrt i Stockholm.

MD: Jan Svenungsson sa en gång att han vill bo på landet nära en internationell flygplats.

JS: Konstnärer befinner sig inte sällan på olika platser i skilda faser av sitt arbete. En författare kan vara tillgänglig i Stockholm när boken släpps men själva produktionen kan ske i en stuga på landet. Samma människor kan befinna sig på flera ställen. Det talas

---

# »SÅVIDA DET INTE KOMMER ARTIFICIELL INTELLIGENS MED EGET LIV ÄR KONST AV DATO- RER INGET PARA- DIGMSKIFTE.«

också om en urbanisering av landsbygden som ett resultat av ökad digitalisering. Att människor tar del av de urbana livsstilarna, via det digitala, fast de bor på landet.

EW: Det finns också en uppenbar risk att kulturen förstärker klyftor i samhället. Konstvärlden är tolerant och öppen för mångfald, men även exkluderande och smal med tanke på hur få som ingår där och detta kan förstärkas eller brytas.

ML: Det finns två konstnärliga communities; vi har några få fixstjärnor, men det mesta är mörk materia och där finns de flesta av oss. Det är många som inte syns i de traditionella och glamorösa sammanhangen, på galleriscenen eller på museerna, och blir därmed inte omskrivna av konstkritiken, men de verkar och är viktiga för konstens utveckling på andra sätt.

EK: En lokalt förankrad konst kan vara mer intressant för människor i närområdet än den internationella konsten. De lokala projekten kanske inte är konstens spjutspets, men i sin kontext fungerar de mycket bra. Det skapas dynamik och friktion som inte skulle uppstå i ett annat sammanhang.

---

MD: *Människor uttrycker status med kulturellt kapital och kultur används för att nå olika syften. Undersökningar visar att vi går på museer främst för att lära oss något medan vi går på scenkonst för att markera vår identitet och umgås med andra. Tänker kulturproducenter på socioekonomiska funktioner när de formar sina verk?*

EW: Det finns en tysk bildningstradition där skomakarens son ska läsa latin för att det är bra i sig. All vår konsumtion signalerar social status, men att ta del av kulturen bör vara en inre upplevelse och väsensskilt från självbespeglade prestige.

MD: När jag växte upp i Warszawa var det självklart att ta del av kulturlivet och ingen frågade vad det skulle vara bra för. Här i Sverige frågar man det,

och det finns ingen värdeskala eller kanon. I Polen kunde någon säga att du var dum om du inte läste klassikerna, här är man dum om man läser döda författare.

MV: Men tog ni del av det nya kulturlivet i Warszawa? Handlade det inte mer om gammal tradition och ett upprätthållande en borgerlig identitet?

MD: Det var en del gamla elefanter som skulle pluggas in, jag är kluven, men glad över att jag fick en kulturell grund.

ML: För mig är konst bildning, inte i bemärkelsen att kunna citera någon, utan att förstå något om världen och ha en ödmjukhet för känslor, andra människor och andra tider. Det sägs att affärsmän från andra länder inte vill äta middag med svenska affärsmän för att de inte har någon religion eller kultur. Så vad återstår? Sporten och sommarstugan. När jag har rört mig i andra länder har jag uppfattat att det är just genom konst eller litteratur som ett samtal blir möjligt. På så sätt är konsten viktig. Det handlar om att vi delar ett samhälle.

---

MD: *Enligt SCB kommer var femte person i Sverige att vara första eller andra generationsinvandrare år 2020. Idag har enbart tretton procent av de anställda vid statliga och regionala kulturinstitutionerna utländsk bakgrund. Vad innebär en sådan diskrepans?*

ML: Ju äldre en institution är desto färre anställda med utländsk bakgrund förekommer. Uppsala universitet och Södertörns högskola framträder här som två olika världar. De nyanlända vill ofta ha större trygghet än vad som finns i ett konstnärsyrke. Kulturen är kärnan i det vi delar och det kan vara svårare att kliva över den tröskeln med en annan bakgrund. Sedan finns en tendens att ärva yrken.

EW: Min upplevelse är att konstvärlden är mindre diskriminerande än många andra delar av samhället.



---

JS: Om man vill ha fler nysvenskar som arbetar med kultur, eller tar del av kulturlivet, räcker det inte att vara öppen. Det krävs mer aktivitet och nya metoder för att nå ut till nya grupper.

---

MD: *Sjukskrivningarna idag har skiftat från fysisk till psykisk ohälsa och det förs diskussioner om kultur på recept. Hur ställer sig en kulturskapare till detta?*

EK: Jag har inget emot att man skriver ut kultur på recept, men det finns en risk att kulturen instrumentaliseras.

MV: Är inte denna konstsyn ett uttryck för tro på magi?

EW: Det här är djupt problematiskt. I en annan undersökning kan det visa sig att vi inte alls blir friskare av tavlan på väggen, och då blir det svårt att i efterhand tala om konstens egenvärde.

ML: Man kan också behöva konsten för att må sämre, tänker jag. Hälsa verkar vara något som står över allt annat i vårt samhälle, men Sartre skanderade: »Vad ska vi med hälsa till?« Expandande företag har svårt med personalrekrytering. De prövar allt, vidareutbildning, fri arbetstid, högre lön, men unga idag vill ha något annat. De vill veta varför företaget överhuvudtaget existerar. De vill ha meningsfullhet, och att bjuda in konsten där är inte fel. Konsten är då inte instrumentell utan i egenskap av det den är i sig. Den skillnaden är viktig.

JS: Vi kan hålla två tankar i huvudet samtidigt och finansiera olika projekt, en del med hälsomål och en del för det konstnärliga utforskandets skull. Det finns medicinska studier på att strokepatienter som lyssnar på musik tillfrisknar snabbare.

ML: För mig är inte det konstens uppgift. Däremot, om något har skapats som fri konst men används för att ge människor omsorg och välbefinnande är det utmärkt i sig.

---

MD: *Bortom uppdelningen mellan producenter och konsumenter finns deltagarstyrd kultur. Peer-to-peer-lösningar där tjänster eller produkter byts mellan privatpersoner. Crowdfunding som samlar människor att bidra finansiellt till skapandet av något. Crowdsourcing där människor bjuds in för att utveckla nya idéer. Vad är er uppfattning om deltagarkultur?*

MV: Deltagarkultur står i kontrast till åskådarkultur där man ser upp till någon och säger: »Gud vad du är fantastisk! Nu blir jag förlöst och frisk och bara en våt fläck inför dig«. Jag upplever inte det som menings- skapande. Att gå på en gallerirunda är inte menings- skapande, om jag inte varit med i processerna som lett till utställningarna. Det mesta är en slags åskådarkul- tur och det bottnar i finansmarknaden. Någon ska visa upp och någon annan ska köpa.

EW: Crowdfunding och crowdsourcing kan också innebära en sorts privatisering av kulturfinansieringen.

MV: Crowdfunding har funnits länge, som när vi byggde Dramaten i Stockholm. Under efterkrigstiden föddes idén om en statligt finansierad kulturpolitik, men historiskt sett är det privatpersoner som domine- rat finansieringen av kultur.

ML: Industridesign på Konstfack har idag stort fokus på deltagarprocesser. Det handlar inte längre om att jag som designer bestämmer hur du ska ha det för att jag står lite närmare gud. Istället är det ett prestigelöst utbyte mellan uppdragsgivare och kund. En annan sak jag sett det senaste decenniet är att konstnärer samarbetar i grupper, och jag tror att det har kommit för att stanna.

EK: Jag har medvetet arbetat med projekt som bygger på medverkan. Att man kan använda sig av mina konstverk och göra olika statements via dem. En annan nivå handlar om att jag tar in olika kompeten- ser i min arbetsprocess och jag upplever att det idag finns nya modeller för det.

---

MD: *Fenomenet filterbubblor innebär att människor bara tar till sig sådan information som bekräftar deras världsbild. Människor från olika filterbubblor riskerar att inte förstå varandra och demokratiska processer kan bli lidande, hur ser ni på det?*

MV: Det är läskigt, jag är väldigt orolig för mina filterbubblor. Jag förstår att de är där men jag kan inte se dem. Jag har exempelvis inga pro-skjutavarg-människor i mina flöden och jag kan inte göra så mycket åt det.

EK: Samtidigt att det är lättare att ta del av fler åsikter. Istället för att prenumerera på en tidning kan jag läsa kommentarer i flera flöden. Jag har Facebook-vänner som jag inte umgås med och som har andra åsikter än jag.

IS: Man är inte immun mot filterbubblor bara för att man har tränats i kritiskt tänkande. Det finns forskning som visar att människor kommer fram till olika matematiska resultat beroende på politiska preferenser. Om det rätta matematiska svaret stödjer ens politiska åsikter tenderar man att räkna rätt, annars inte. MV: I Turkiet har staten total kontroll över media och invånarna känner sig tvungna att gå till alternativmedia där de möter ett klegg av olika sanningshalter. Om jag kliver ur min filterbubbla, som är svensk seriös dagspress, kommer jag direkt in i något svårhanterligt.

---

MD: *Kommunikation via bilder blir allt vanligare. Enligt internetföretaget Cisco kommer video att stå för åttio procent av all konsumentrelaterad internettrafik år 2019. Detta skapar ett stort behov av bildtolkning. Samtidigt är bildkunskap inget som lärs ut i större utsträckning i skolor eller mäts i nationella prov. Kommer det att förändras?*

ML: Vi utbildar våra bildlärare i bildtolkning, men jag tycker att det även borde finnas med i ämnen som samhällskunskap och svenska. Det är viktigt att förstå

vad som förmedlas i en bild bortom den första nivån av budskap.

MV: Det finns ett stort intresse för bildtolkning redan. Ta explosionen Fotografiska!

ML: Det är raka motsatsen. Ett ställe som bara talar till våra begär. Fotografiska har gjort många fina utställningar men det saknas en analys och ett intellektuellt samtal kring det som visas. På Konstfack finns en kurs för yrkesverksamma bildskapare där vi frågar: Vem berättar vad för vem och med vilket resultat?

EW: Mycket av det som sker på marknaden har med estetisk värdeproduktion att göra. En t-shirt som kostar tvåtusen jämfört med den som kostar en tjuga. Där finns en estetisk och social process som är viktig för alla ekonomer att förstå.

---

MD: *Allt fler arbeten kommer att skötas av maskiner i framtiden. Det finns studier på att fyrtiosju procent av alla arbetstillfällen i USA kommer att bli automatiserade under de närmaste tjugo åren. Hur tänker ni om den typen av utveckling?*

EW: Jag har hört att enkla notiser inom finans- och sportjournalistik idag skrivs av robotar.

MD: Om jag är en människa för att jag kan göra en målning, och så kommer en maskin som kan göra en målning, vad händer då med mig?

ML: Vi är tillbaka till definitionen av konstbegreppet. Är konst en målning eller är det kanske att bestämma sig för att berätta något? Med den andra definitionen kan vi ta hjälp av vilka maskiner som helst. Konstnärer har i alla tider använt sig av assistenter och tekniska lösningar. Poängen är att konstnären är den som har något på hjärtat.

EK: I konsten finns det sedan länge experiment där förutbestämda parametrar kompletteras med en slumpfaktor. Såvida det inte kommer artificiell intelligens med eget liv är konst av datorer inget paradigmskifte.

ML: Vi är tillbaka till definitionen av konstbegreppet. Är konst en målning eller är det kanske att bestämma

sig för att berätta något? Med den andra definitionen kan vi ta hjälp av vilka maskiner som helst. Konstnärer har i alla tider använt sig av assistenter och tekniska lösningar. Poängen är att konstnären är den som har något på hjärtat.

MV: Stämmer förutsägelse om att hälften av jobben försvinner så är det jättestort. Gotland hade gått i stå i flera århundraden ända till dess att man lagstiftade om semester och ön fick ett uppsving, så det finns mycket som kan hända som vi inte kan veta idag.

EW: Antingen kan inkomstbortfall för många grupper leda till ökade klyftor eller så kan inkomsters koppling till kapital problematiseras och kanske aktualisera medborgarlön.

MD: Om en intrig eller en bild är skapad med hjälp av dataanalys istället för en människa med ett syfte, vill vi då se den filmen eller köpa den målningen?

MV: Är inte Hollywoodfilmer skapade på det sättet? Vi älskar ju dem.

EW: Nästan alla filmer och böcker struktureras efter en dramaturgisk kurva. Det blir kämpigt för oss om intrigen inte följer kurvan, men det blir också ointressant om intrigen följer kurvan exakt. Det som skiljer konstnärlig kvalitet från industrialiserad kvalitet är att vi inte vill att det ska se identiskt ut hela tiden.

ML: Jag vill poängtera skillnaden mellan konstnärligt värde, kultur och konst. Konst är bara en liten del av detta fält. En film skapad av en maskin är en del av en kultur. Konstens styrka och dess kärna är att kritisera kulturen vi lever i. Konstnären är en människa som vill något.

BILD: HANNA GUSTAVSSON



Foto: Emilia B. Jiménez/Söderberg Agentur

# Försäkrad Hela tiden Hela världen

- ✓ Företag/Ateljé
- ✓ Kamera & Teknik
- ✓ Resa
- ✓ Personskadeskydd
- ✓ Privat Sjukvård
- ✓ Sjukavbrott

Kundservice 08-440 54 40 · [www.gefvert.se](http://www.gefvert.se)

**Gefvert**



## Högakusten-stipendiet 2016

Höga Kustenstipendiet delas ut av Kramfors kommun. Stipendiet består av ett kontantbidrag på 10.000 kr och 2 veckors logi i Höga Kusten.

Höga Kustenstipendiet kan sökas av verksam nordisk bildkonstnär. Stipendiaten erbjuds möjlighet efter vistelsen i Höga Kusten ha utställning i Kramfors konsthall.

Ansökningsblankett: [www.kramfors.se](http://www.kramfors.se)  
För information: [ninni.mellander@kramfors.se](mailto:ninni.mellander@kramfors.se)  
Sista ansökningsdag är 22 januari 2016



## KONSTNÄRSSTIPENDIUM

Härke Konstcentrums konstnärstipendium delas ut varje år. Stipendiet består av 30 000 kronor och en månads fri vistelse på Härke Konstcentrum på Frösön samt erbjudande om utställningstid på Ahlbergs-hallen i Östersund. Stipendiaten disponerar gästbostaden och Östersunds Kollektiva Grafikverkstad kan användas som arbetslokal.

Stipendiet kan sökas av yrkesverksamma konstnärer utanför Jämtlands län.

Sista ansökningsdag är 28 februari varje år.  
Mer information finns på [www.harkekonstcentrum.se](http://www.harkekonstcentrum.se)

Välkommen med din ansökan!



## Varje droppe färg i avloppet är en droppe för mycket

Kadmium är en giftig tungmetall som finns i vissa konstnärsfärger (olja-, akvarell- och akrylfärg).

Du kan bidra till en bättre miljö genom att välja att måla med kadmiumfria färger och ta hand om dina färgrester på rätt sätt.

Mer information om hur du målar miljöanpassat finns på [www.kappala.se](http://www.kappala.se)



**KÄPPALA**

För renare sjöar och skärgård



---

OFFENTLIG KONST HAR LÄNGE KRITISERATS FÖR ATT IGNORERA DE LOKALA INVÅNARNAS PERSPEKTIV. SAADIA HUSSAIN VILL MED SIN OFFENTLIGA KONST FÖRSKJUTA DET TRADITIONELLA MAKTPERSPEKTIVET.

# Ändra (makt)perspektiv

KONSTNÄRLIG PRAKTIK MED fokus på deltagandeprocesser och medborgardialog vunnit kraft på bred front inom konsten sedan 1990-talet. Platsspecifik konst, social konst, relationell konst, new genre public art och dialogisk estetik är några av begreppen som har använts i samtal om dessa strömningar. Många är de konstnärer som idag ägnar sig åt interaktion med en plats och dess invånare, men den platsspecifika interaktiva konsten har inte tagits emot utan friktion. Kritik har riktats mot konstnärer och curatorer som kommer till en plats, befinner sig där tillfälligt, med önskan att föra dialog med invånarna och sedan lämnar platsen. Ändå, när konsten ställer sig i skärningspunkten mellan territoriell segregation och representation, är maktperspektivet något som oftast inte diskuteras öppet av de verksamma inom konstfältet. Samtidigt skriker statliga museer och konstinstitutioner efter mångfald i sin verksamhet, där en önskan att nå specifika underrepresenterade grupper inte lyckats, trots att det snart har gått mer än tjugo år sedan regeringen förordade ökad mångfald i samhället i sitt kulturpolitiska program.

I Sverige har den platsspecifika konsten med deltagandeprocesser och medborgardialoger lokaliserats allt som oftast till Stockholms ytterstäder, där benämningarna miljonprogramsområden och förorter anspelar på föreställningen av en specifik plats. Det är något som implicit benämns i motsats till mer centrala, oftast bättre bemedlade delar av staden och där villaförorterna glöms bort. Denna ständiga dikotomi göds i den mediala agendan, vilket bidrar till att förorterna blir begärliga platser för konstens sociala patos. Bilden av förorten reproduceras och bekräftas därför allt som oftast av olika konst- och kulturprojekts välvilja.

## INGET NEUTRALT KONSTRUM

Kulturgeografen Irene Molina ställer relevanta frågor i texten Intersektionella rumsligheter: »Vad för slags rum är det som refereras till? Är det en social- och inte minst könsneutral grund för mänsklig aktivitet som åsyftas? Eller är det snarare en konstruerad kategori präglad av, och som präglas av, allt det sociala som utspelar sig i och omkring den?«.

Mötet mellan den besökande konstnären och de boende bär på asymmetriska maktstrukturer. Det finns en risk att det skapar endast tillfälliga möten i en orättvis fördelning av rum, tid och resurser. Konsten står här inför utmaningen att möta de olika maktpositionerna som är svåra att rubba. Mötet mellan konstnären och de boende är villkorat, en rundgång som besökaren av platsen inte kommer ur. Hur kan den konstnärliga praktiken ta hänsyn till och ta vara på denna paradox?

## AKTIVISM OCH KONSTPEDAGOGIK

Den svenska konstnären Saadia Hussain arbetar med kollektiva uttryck i form av bland annat muralmaleri, där hon arbetar med frågor kring demokrati, tillgänglighet och delaktighet. Jag träffar Saadia Hussain i hennes hem, vid Odenplan i Stockholm, där vi samtalar om hennes arbete med offentlig konst på olika geografiska platser. Hon säger att arbetet i marginaliserade och stigmatiserade områden är komplext och något som inte låter sig göras utifrån vilka premisser som helst. I sin konst vänder hon sig till olika grupper, eftersom konstnärlig verksamhet i offentligheten innebär att både arbeta med marginaliserade och privilegierade grupper parallellt. Detta gör hon genom att jobba med begreppen konstpedagogik och konstaktivism. Vilket hon väljer beror på vilken grupp i samhället som hon arbetar med. Konstnären måste agera nedåt, sidledes och uppåt, menar Hussain. Att utmana den privilegierade gruppen och maktstrukturerna är viktigast. När hon, till exempel, arbetar med skolor i innerstaden till exempel, medvetandegör hon elevernas livsvillkor och position i samhället.

Hon tar även upp elitismen inom det etablerade konstfältet som både förtrycker och exkluderar konstnärliga uttryck såväl som människor. Inom den platsspecifika offentliga konsten menar Hussain att det råder inflation i användningen av ordet »deltagandeprocesser«. Hon tycker att vissa projekt är helt igenom instrumentaliserade. Ett konstprojekt på marginaliserade och stigmatiserade platser innebär ansvar och konstnären måste förstå sin egen position, vilket betyder att hen ska veta och förstå när hen som besökande konstnär ska ta ett steg bakåt. Ett exempel

---

# Det är det vita, medelklassiga rummet som måste ändra sin attityd, det är den gruppen som har problem och inte tvärtom.

är ett uppdrag som Hussain arbetar med i Botkyrka kommun, där hon insåg sin begränsning som besökande konstnär från innerstan och istället kontaktade två ungdomar från platsen för att delegera mobiliseringen av projektet till dem både vad gäller arvode och projektledning. Hussains agerande i det här fallet handlade om att förstå sin position i en maktstruktur, ta ett steg tillbaka för att ge utrymme åt de boende att agera på sin egen plats.

Det fungerar också som ett mentorskap, där den besökande konstnären öppnar upp för att ungdomarna själva definierar sitt konstnärliga uttryck och lär andra ungdomar vad konst är och kan vara. På så sätt skapar Hussains konstnärskap offentliga möjligheter istället för att riskera att de boende börjar avsky konst, »och det finns hur många sådana exempel som helst, där politiker har drivit igenom olika satsningar i förorterna på grund av tillskjutna pengar. Och detta märker människorna i områdena«, berättar hon. Det är viktigt att lämna något kvar som kan växa vidare. Långsiktighet är ett begrepp som är viktigt i förhållande till platsspecifik konst, något som uppmärksammas genom begreppet »durational art« under 2000-talet, efter konsthistorikern Miwon Kwons kritik av kortsiktiga och tillfälliga konstprojekt. För Saadia Hussain är det viktigt att bygga relationer och tillit för att kunna agera besökande konstnär i områden, utleda på att vara måltavla för deltagarprocesser och konstprojekt.

## PLATSENS BETYDELSE

Miwon Kwon har ifrågasatt konstens adressering av en »community« som hon menar är en problematisk hållning, då det inbegriper en grupp som samtidigt

är betraktare, publik och referensämne i ett. Det är en grupp som kommer att känna igen sig i verket genom att ha blivit avbildade eller representerade av en person. Samtidigt menar Kwon att en konstnär från en viss »community«, eller en plats, inte medför bättre resultat, eller att denna är mer meningsfull för verkets hållbarhet på den specifika platsen.

En central fråga för Saadia är att utmana ungdomars föreställning om av vem som kan vara konstnär. »Få ungdomar har träffat en svensk muslimsk konstnär«, konstaterar hon och berättar att hon uppmuntrar de ungdomar hon arbetar med, att utmana vad som ses som svenskt. »Jag är många olika identiteter. Och jag kommer addera saker till min identitet. Svenskheten är det som måste vara elastiskt«, säger Hussein. Filosofen Eduard Glissants skriver om kreoliseringens tänkande: »Det utsägliga i förbindelserna mellan kulturer, med så många oväntade förlängningar, skiljer kreoliseringen från enkla hybrider [...] Den är process, inte något oföränderligt. Det finns en kreoliseringens alkemi, som överkorsar korsningarna och likväl tar form genom dem«. Det förekommer återkommande att medier och en mängd institutioner generaliserar och reducerar alla förorter till en entitet. Precis som många andra platser i staden är förorterna flera, rörliga och komplexa rum som inte kan representeras av en bild, en person (vare sig från platsen eller utanför platsen), eller ett uttryck.

## FRAMTIDENS OFFENTLIGHET

Som konstpedagog arbetar Saadia med att lyfta upp konstens roll för ungdomarna. Som konstaktivist handlar det för henne om att utmana den privilegierade gruppens maktposition. Båda rollerna är

politiska akter, vars ursprung ligger i hennes egen erfarenhet av utanförskap, både i samhället och i konstvärlden. För henne handlar det inte om att alla ska bli konstnärer utan att ska få möjligheten att göra konst. Men den offentliga konstens utrymme behöver vidgas. Konstinstitutioner är av tradition duktiga på att upprätthålla exkluderingsmekanismer. Ett bra exempel som synliggör dessa mekanismer är hur konstinstitutionerna arbetar med frågan kring representationsfrågor inom sina organisationer..

Mångfald är något som oftast innebär punktsatser i form av projekt, istället för att långsiktiga insatser görs för att se över vilken grupp som dominerar organisationens högre tjänster utifrån klass, funktion och geografisk tillhörighet. Därmed kan mångfaldsenkäter fortsätta fyllas i med frågor såsom »Hur skulle du beskriva museets arbete för mångfald och mångkultur internt inom organisationen?« Men varför pratar vi inte om enfald? Varför finns inte en enfaldsenkät med frågor som: »Hur skulle du beskriva museets arbete med enfalden inom den interna organisationen?«. Saadia Hussain menar att konstinstitutionernas roll i samhället är på väg att fallera. Ett problem är att anställda på högre poster inte representerar samhället såsom det ser ut idag – istället är det ett homogent rum vilket avspeglar sig i verksamheten. Inför mångkulturåret 2006 citeras Moderna museets dåvarande chef, Lars Nittve, i Dagens Nyheter där han menar att för museet är det är mångfaldsår varje år. Intressant i sammanhanget är att under mångkulturåret genomfördes Moderna utställningen på Moderna Museet vars syfte var att presentera den svenska konstscenen just då. I utställningen medverkade 47 konstnärer, varav två stycken var icke-vita, svenska konstnärer. Utöver

detta riktades kritik även mot Modernautställningen på grund av de medverkandes centralisering till Stockholm.

Få av de ungdomar som Hussain arbetar med är idag intresserade av konstens traditionella rum. När människor inte får ta plats tappar de intresse för konstinstitutionerna, menar hon. »Det är inte utanförskapet som ska anpassas och göra sitt yttersta. Innanförskapet har låst igen sig. Det är det vita, medelklassiga rummet som måste ändra sin attityd, det är den gruppen som har problem och inte tvärtom. Där finns ett ansvar som inte tas«.

I den alldeles färskas museiutredningen, *Ny Museipolitik SOU 2015:89*, slås det fast att »Museerna är uttryck för den segregerade staden och för hur även kulturlivet präglas av klasstillhörighet och strukturell rasism. Detta lyftes av flera deltagare som inte trodde att en så homogen yrkesgrupp kan skildra en mångfald av människor«. Detta är ingen nyhet för den som upplevt konstfältets exkluderande mekanism och som kan uttryckas redan på den förberedande konstskolan, något som deltagare i Stockholmsskolan vid Konstfrämjandet berättar om. Barn till föräldrar med akademisk bakgrund, som redan tillhör kultursektorn, eller som ser bildning som något viktigt har lättare att ta del av konst och konstscenen – både som publik, student och yrkesutövare – eftersom det krävs kunskap om sociala och kulturella koder vilket villkorrar deltagande och tillhörigheten.

#### INSTITUTIONERNAS ROLL

I Saadia Husseins arbete har gestaltningen inte varit det primära utan snarare att ta plats i ett offentligt rum – att ta sig an en stor vägg, att förstora upp, förstärka

och synliggöra berättelser i en offentlighet som de unga annars inte har tillträde till. När jag frågar henne om det finns ett motstånd mot den etablerade smakhierarkin påminner hon mig att de flesta av samhällets offentliga ytor är ytterst kontrollerade och att sociala medier såsom Instagram därför har fått utgöra offentliga rum för människor att ta plats på och synliggöra sig själva. Där delas erfarenheter, kunskap och ett kollektiv byggs upp utifrån egna samhälleliga livserfarenheter. Användningen av dessa virtuella platser som offentligheter utgör även ett motstånd mot tolkningsföreträde och koloniala strukturer. Dessa konstnärliga uttryck utövas överallt, på fysiska platser också, men eftersom konstinstitutionerna inte har visat intresse för andra sorters uttryck, stannar dessa uttryck inom den egna gruppen. De offentliga etablerade institutionerna för konst håller på att spela ut sin roll i samhället för att de inte är relevanta för fler, »samtidigt är resurserna kopplade till institutioner och byggnader som hellre tolkar en grupp berättelse än att låta gruppen själv ta plats, den etablerade konsten är fortfarande kopplad till specifika rum och ytor«. Utan att förändra representationen inom institutionerna, kan det vara svårt att skapa öppna offentliga rum för konst som är relevanta för många fler grupper i samhället, fortsätter Hussain.

Graffitiprojektet OMStart vid Slussen pågick under sommaren 2015, då ett antal namnkunniga graffiti målade över byggnaden Kolingsborg på uppdrag av Stockholms konst. OMStart är ett bra exempel på ett uttryck som knappast haft genomgående stöd från de etablerade konstinstitutionerna, men som fick ta mycket plats på Slussen. Problemet med projektet är att när graffiti äntligen fick ta plats, blev det på en

dikerad yta där projektet även fick tjäna politiska syften kopplade till rivningen av Slussen. Saadia Hussain påpekar att graffiti målarna fick ta utrymme för att platsen ändå var på väg att dö ut och då vågar staden ge mer plats: »Budskapet i agerandet talar om hur staden värderar graffiti som konstnärligt uttryck«, säger hon.

Dessa villkor innebär att uttryck bortom den etablerade smakhierarkin måste hitta egna platser för att finnas till på sina egna villkor, bortom institutioner och myndigheter. Avslutningsvis talar vi om Revolution Poetry, Street Gäris, olika gatukonst- och graffitiutövare som sådana exempel, men också om Megafonen, Alby är inte till salu och andra lokala gräsrotsrörelser som tar makten över sin egen berättelse. En institution som på senare år aktivt arbetat för att stärka den lokala förankringen, både i den publika verksamheten och i de interna tjänstepositionerna är Mångkulturellt Centrum i Fittja, där Saadia är anställd som konstpedagog. När en utställningsproducent skulle anställas var institutionen noga med att leta efter kompetensen i den lokala platsen. I framtiden kommer den offentliga konsten allt oftare att skapas av flera olika aktörer, utifrån egna plattformar, som inte behöver tillhöra det institutionella konstbegreppet. En önskedröm som säkerligen skulle bidra till ett mer spännande samhälle.

MACARENA DUSANT  
KONSTVETARE OCH SKRIBENT



## LEDARE KRO

KATARINA JÖNSSON NORLING



Foto: Frida Norling

# Vad är IAA?

TAGGORD The International Association of Art, UNESCO, European Visual Artists (EVA), Utbyte & Påverkan

Vad gör IAA? Och vad kan ett nätverk som IAA åstadkomma? Det är frågor jag har jag fått från medlemmar. Svaret på den första frågan är lätt: IAA är The International Association of Art och bildades 1954 på UNESCO:s initiativ. Organisationen ska verka för att stärka samarbetet mellan konstnärer i alla länder och för att förbättra konstnärernas ekonomiska och sociala ställning.

Med den andra frågan i bagaget och funderingar på vad vi i KRO kan använda IAA till åkte jag till Europas kulturhuvudstad Pilsen i Tjeckien, där IAA:s kongresser för både världsorganisationen och för Europasammanslutningen samlade drygt 60 deltagare från 30 länder. Först ut var den europeiska kongressen där den avgående slovakiske presidenten Pavol Kral lämnade över ordförandeskapet till Werner Schaub från tyska konstnärsförbundet IGBK. Deras plan är nu att tillsammans med IAA och EVA, European Visual Artists, som representerar upphovsmannaorganisationer på europeisk nivå, inrätta en kontorsplats i Bryssel. Om det lyckas ges en möjlighet för IAA-kommittéer inom EU, varav KRO är en, att påverka EU-politiken. Och det behövs. Ofta får vi höra av våra svenska politiker att det är EU som sätter reglerna, inte bara för frågor inom upphovsrätt, utan även när vi lyfter exempelvis skattefrågor. Att samordna oss för att påverka EU-politiken blir allt nödvändigare.

Under kongressens tema Status of the Artist fick vi höra om läget för konstnärer på olika håll i världen. Det är slående hur lika våra svårigheter är, trots att vi verkar i så olika sammanhang. Det handlar om att få anständiga villkor med betalt för arbete och om svårigheten att kunna försörja sig på sitt yrke. Den avgående presidenten för IAA:s världsstyrelse, Rosa-Maria Burillo, berättade att man i Mexiko har infört ett system där konstnärer kan betala skatt i form av ett konstverk. Stor oro uttrycktes också för att det dras ned på utbildningar inom kultur i skolan, något som ju även har diskuterats här hemma.

Vi uppmärksammades återigen på att vårt MU-avtal väcker intresse världen över. Flera talare framhöll att MU-avtalet kan användas som förebild för organisationer i andra länder. Förutom själva ersättningen är det viktigt att förhandlingen och det skriftliga avtalet mellan arrangör och utställare lyfts fram. Det är något som kan införas i många länder, oavsett ekonomisk kapacitet. MU-avtalet och MU-avtalsmalen som finns översatta till engelska kan vara till hjälp för andra organisationer. Flera länder i Europa har nu inlett kampanjer för att ersätta konstnärer för arbete. Bland annat Norge med kampanjen "Lønn for arbeid" och England med kampanjen "Paying-artists".

Till ny president för IAA Världen valdes Bedri Beykam från Turkiet. Anders Lidén, KRO:s representant, lämnar nu den internationella kommittén efter åtta år av förtjänstfullt och viktigt förtroendeuppdrag. Istället

valdes jag in som ny ledamot från Sverige, ett uppdrag som jag ser fram emot. Jag kommer att verka för att IAA, som alltså är en officiell partner till FN-organet UNESCO, fortsätter på den nu inslagna vägen om att vara en plattform för idéutbyte organisationerna emellan och för gemensamma konstpolitiska kampanjer.

Som ett resultat av mötet kom ett mail från Kanada. De organiserade konstnärerna där ser med framförsikt på hur IAA lyfter aktuella frågor som MU-avtalet och andra kampanjer som syftar till att förbättra konstnärernas villkor. Ja, det bådär gott för utvecklingen av IAA.

**Katarina Jönsson Norling**  
Riksordförande KRO och ny ledamot i IAA:s världskommitté

PS. Du vet att IAA-kortet är en medlemsförmån som ger KRO-medlemmar fritt inträde på museer och konsthallar runt om i världen? DS.

### Vill du veta mer?

IAA världen: [www.aiap-iaa.org](http://www.aiap-iaa.org)

IAA Europa: [www.iaa-europe.eu](http://www.iaa-europe.eu)



# Allt fler konstnärer agerar för att påverka politiken

Det konstpolitiska engagemanget sprider sig över landet och det ger konkreta resultat. I fokus ligger enprocentsregeln för konstnärlig gestaltning och MU-avtalet.

KRO/KIF Region Mitt har gjort en satsning på enprocentsregeln för konstnärlig gestaltning. Senaste halvåret har det lagts medborgarförslag i Heby, Eskilstuna, Norrköping, Sala, Lidköping, Osby och Huddinge. Region Jämtland Härjedalen har antagit enprocentsregeln om konstnärlig gestaltning efter att KRO/KIF:s lokal förening lade ett medborgarförslag.

Bild- och formkonstnären Gun Lindblad har nyligen lagt ett medborgarförslag i Huddinge om enprocentsregeln för konstnärlig gestaltning.

– I dag har kommunen ingen budget för offentlig konst. Det är som att man skulle sluta köpa in böcker till biblioteket, säger Gun Lindblad.

Just nu tycks det som att Gun Lindblad kommer att få igenom sitt förslag i Huddinge. Flera av partierna har varit positiva. Kultur- och fritidsnämndens ordförande Vibeke Bildt (Fp) håller med om att det behövs ett ökat kommunalt ansvar för den offentliga konsten.

– Tidigare hade Huga (lokala bostadsbolaget) hela ansvaret för den offentliga utsmyckningen, men sedan har varken nämnd eller förvaltning tagit över det ansvaret. Det är olyckligt. Vi bygger mycket i Huddinge och den offentliga konsten måste finnas med i planeringen, säger hon till tidningen Södra Sidan.

– Har det tagit mycket tid för dig, Gun, att lägga medborgarförslaget?



Ur Södra Sidan, 16 oktober 2015.

– Nej, jag använde de färdiga utkasterna till medborgarförslag, pressmeddelande och insändare som KRO/KIF har tagit fram. Det tog någon timme att anpassa texterna och skicka iväg. Genom att den

– Har du gjort något mer?

– Jag lyfte luren och ringde förvaltningschefen och kommundirektören och gav dem lite bakgrund för att de ska göra ett bra uttalande till politikerna som fattar beslutet. Sen har jag en idé om att få kommunen att arrangera ett seminarium om enprocentsregeln, men för det skulle jag vilja få med mig Huddinge Konstnärsklubb.

Även MU-avtalet står i fokus för påverkansarbetet. I Eksjö har kommunen fattat beslut om att tillämpa MU-avtalet efter påtryckning av konstnären Eva Dillner. I Luleå har författaren Peo Rask lagt medborgarförslag om MU-avtalet. Och i Oskarshamn ligger konstnären Willy Strömquist på kulturchefen om avtalets tillämpning.

Pontus Björkman

## Konstnär kräver svar av chef

**OSKARSHAMN.** Konstnären Willy Strömquist vill veta varför Oskarshamns kommun inte undertecknar MU-avtalet som ger konstnärer avtalsenlig ersättning för utställningar. Han ställde frågan för fyra år sedan till den dåvarande kulturchefen och nu frågar han alltså igen. Willy Strömquist undrar om kommunen har låtit bli att skriva under för att spara pengar.

Ur Oskarshamns-Tidningen, 3 oktober 2015.

breda lokaltidningen i Huddinge ville skriva, fick jag lägga lite tid på en intervju, men sen har ju de i sin tur ställt frågor till politikerna.

# Hög tid för ett fungerande trygghetssystem även för konstnärer

Den stora socialförsäkringsutredningen "SOU 2015:21, Mer trygghet och bättre försäkring" har nu lämnat sitt slutbetänkande efter att ha utarbetats i fem år. KRO/KIF står bakom två olika remissvar över utredningens slutsatser och menar att regering och riksdag nu måste leva upp till de löften som gavs inför valet 2014. Då svarade alla riksdagspartierna Ja på frågan om socialförsäkringssystemen ska fungera som trygghet även för konstnärer och kulturskapare, som ofta har små och oregelbundna inkomster samt är både företagare och anställd.

KRO/KIF välkomnar utredningens huvudförslag, som kommer att öka möjligheterna för alla de kulturskapare som har tillfälliga och korta uppdrag och anställningar att kvalificera sig för ersättning.

– Men systemet med SGI (sjukpenninggrundande inkomst) baseras på traditionell anställning där man får ungefär samma lön varje månad. Så ser inte bild- och formkonstnärers verklighet ut, och därför anser vi att man måste följa upp med en särskild utredning som tar fasta på konstnärers inkomstbild och speciella förutsättningar, säger Eva Månsson i en kommentar.

Än så länge saknas en alliansmodell för bild- och formkonstnärer, ett system som i dag fungerar bra för en del musiker, skådespelare och dansare. Det är också nödvändigt att se över hur Försäkringskassans kunskap och förståelse för yrkesverksamma kulturskapare kan stärkas.

Det ena remissvaret har vi gjort inom ramen för KLYS, det andra i ett samarbete med Svenska Tecknare och Svenska Fotografers förbund. Remissvaren finns här: [kro.se/node/1905](http://kro.se/node/1905)

Pontus Björkman

## METOD-HANDBOKEN

SÅ PÅVERKAR DU KONSTPOLITIKEN

För att göra det lätt att påverka politiken har KRO/KIF tagit fram två dokument:

**1. Metodhandboken: Så påverkar du konstpolitiken.** Här finns tips på strategier, aktiviteter och åtta färdiga förslag som gör det lätt att påverka den kommunala eller regionala konstpolitiken.

**2. Lilla påverkanspaketet för enprocentsregeln.** Innehåller strategi och färdiga utkast till medborgarförslag, pressmeddelande och insändare.

**Du hittar allt här:**

[kro.se/metodhandbok](http://kro.se/metodhandbok)

## FRANKLYN REV NER DEN STÖRSTA APPLÅDEN I PILSEN

Franklyn King Glover från Ghana sökte lite support från sitt kulturdepartement för resan till IAA-mötet i Pilsen. Kulturministern störrade på Franklyn och sa förvånat:

– Är du en konstnär? När Franklyn nickade gav hon honom ett papper:  
– Kan du teckna av mig?

Han fick ingen support utan betalade ca € 2000 ur egen ficka. I ett mycket passionerat tal framhöll han den låga statusen för konstnärer i Ghana.

– It's very important for me that we all artists unite! The dialogue with other countries culture development is vital for me as an artist.

Han fick den största applåden på IAA-seminariet "Status of the Artist" i Pilsen.

Text och foto: Pontus Raud



## LEDARE KIF

SANNA SVEDESTEDT CARBOO



KIF:s historia speglar samhällets utveckling

# Från "äktenskapsbyrå" till stärkta trygghetssystem

TAGGORD Uthållighet, Konsthantverk, KIF:s historia, Fribyrtarna, Branschundersökning

När jag fördjupar mig i KIF:s historia utkristalliserar sig ordet uthållighet i mitt inre. En tålmodig uthållighet av den sega typen. Konsthantverket i Sverige har gått igenom många faser under KIF:s snart femtiofyraåriga historia. I samband med KIF:s jubileum 2011 sammanställdes boken *Fribyrtarna*. Vi saknade en tydlig tillbakablick och skribenten Petter Eklund fick i uppdrag att forska i arkiven. Det är en inspirerande och fängslande historia som utmejslas.

KIF grundades 1961 ur ett behov av gemensamma bestämmelser gentemot konstindustrin för att stärka konsthantverkarnas och formgivarnas rättigheter. Stig Lindberg var KIF:s första ordförande och man förstår mellan raderna att det inte var fel att ha en av Sveriges mest kända formgivare, med ett kontaktnät som sträckte sig från fabrikörer till regering och kungahus, för att snabbare kunna etablera kontakter och sätta KIF på kartan. Föreningen jobbade hårt för att medlemmarna skulle erkännas som en yrkeskategori. Idag är det svårt att tänka sig att Konstfack på femtiotalet – enligt den inledande texten i *Fribyrtarna* – i vissa kretsar kallades för "äktenskapsbyrå" och man ansåg att där sysslade kvinnor med hantverk i väntan på giftermål. Det säger en hel del om dåtidens syn på konsthantverk och vilken lång resa vi har färdats.

KIF:s första viktiga seger skedde på våren 1964 då riksdagen klubbade igenom beslutet att de statliga stipendierna även kunde tilldelas konsthantverkare och formgivare. Föreningen arbetar vidare för att stärka upphovsrätten, fungerar som remissinstans och stöttar medlemmar på individnivå med juridisk rådgivning.

Arbetet har fortlöpt genom åren och föreningen har haft sina höjdpunkter, men även svackor där arbetet burits av ideellt arbete

och engagemang. När jag blickar tillbaka är det intressant att se hur mycket av dagens frågeställningar som är likartade med de som rådde för över ett halvt sekel sedan. Kanske frågar man sig "händer det inget?". Men det är just det som det gör. Inget står stilla, vårt samhälle är i ständig rörelse och formområdet med det. Det går inte att vila på gamla segrar – det är här uthålligheten kommer in i bilden. Konsthantverk och formgivning i Sverige ömsar skinn och nya behov uppstår i takt med att samhället förändras. Det krävs en aktiv och alert organisation. På KIF:s årsmöte och KRO:s riksmöte våren 2015 togs det historiska beslutet om ett samgående mellan föreningarna. Vårt etablerade samarbete med gemensamt kansli är en stark utgångspunkt för att fortsätta utvecklingen av en faklig organisation, med en effektiv och demokratisk föreningsstruktur som verkar för bättre ekonomiska och sociala villkor och som kan organisera fler konstnärsinriktningar, öka medlemsantalet och därmed bli en viktigare part på arbetsmarknaden.

Genom ett samgående kan vi också lära oss av varandras mer specifika områdesfrågor. Då, 1961, var en av föreningens första uppgifter att utveckla normalkontrakt och royalty för formgivare. Idag är frågan brännande aktuell igen. En av KRO/KIF:s målsättningar inför 2020 är att ta fram och implementera ett nytt normalkontrakt för formgivningsuppdrag, i dialog med branschens aktörer.

Under året har branschorganisationerna inom formområdet, under ledning av Konsthantverkscentrum, tagit fram en nationell agenda för företagsutveckling av området slöjd, konsthantverk och småskalig designproduktion. Syftet är att förbättra företagets villkor och ekonomi. Nationell agenda, som lanseras vid årets slut, pekar ut insatser som möjliggör för företagande och skapande praktik att fungera tillsammans. Den visar även

hur befintliga regelverk och stimulanser för företagande behöver anpassas bättre till konstnärligt skapande än vad som görs idag. Insatser och stöd i företagsutveckling behöver arbeta utifrån kulturföretagens konstnärliga drivkraft. I slutsatserna rekommenderar agendan bland annat en översyn av hur trygghetssystemen skulle kunna anpassas till kulturskaparnas villkor och framhäver behovet att skapa förutsättningar för småskaliga kulturföretag att delta i offentliga upphandlingar. Agendan tar även fasta på de konstnärliga högskolornas funktion.

Jag bläddrar i *Fribyrtarna* igen och läser vittnesmål om hur forna elever fick höra att "det här kan du inte leva på" från själva institutionen som skulle vara deras växthus för ett starkt konstnärskap. Det här förekommer fortfarande på landets skolor, men, som Nationell agenda sammanfattar det: "Studenter bör få en adekvat utbildning i företagande anpassad till de konstnärliga förutsättningarna för att kunna verka självständigt, leva på sitt yrke och ta makten över sitt yrkesliv efter avslutad utbildning".

Områdena där vi tillsammans kan bevaka och förbättra bild- och formkonstnärernas ekonomiska och sociala situation är många och bildar tillsammans förutsättningarna för konstnärliga yrken. Det är med enorm respekt för tidigare generationers hårda arbete som vi går vidare mot nästa epok som ett enat KRO/KIF.

Sanna Svedstedt Carboo  
Ordförande KIF

Vill du beställa ett exemplar av boken *Fribyrtarna*?

Kontakta kansliet på kif@kif.se

Juristen svarar:

## Uppsägning, villkorsändring och besittningsrätt för ateljéer

Kan en hyresvärd säga upp oss från vår ateljé muntligen? Och vad händer om det nya hyreskontraktet som vi erbjuds innehåller villkor som vi inte kan godkänna? Vad betyder det "indirekta besittningsskyddet"?

Reglerna om hyresavtal finns i Jordabalkens (JB) 12 kapitel (den s.k. Hyreslagen). Dessa regler är tvingande till hyresgästens fördel, vilket i princip betyder att de inte kan avtalas bort genom enskild överenskommelse mellan exempelvis en bostadsrättsförening och en konstnär som hyr en ateljé.

Uppsägningen kan vara av två slag: uppsägning för avflyttning eller uppsägning för ändring av hyresvillkoren. Det ska framgå av uppsägningen vad det handlar om.

Om ett hyresförhållande har varat i mer än två månader måste det sägas upp skriftligen av hyresvärden. Hyresvärden bör förklara varför hyresgästen inte har rätt till förlängning, och också informera om att hyresgästen inom två månader kan hänskjuta frågan till Hyresnämnden för medling (paragraf 58 b).

Om en uppsägning för villkorsändring inte uppfyller kraven får den ingen effekt. För att ta ett exempel: Om uppsägningen av ett hyreskontrakt som varat längre än tre månader inte är skriftligt har den ingen



juridisk effekt. Hyreskontraktet fortsätter alltså att löpa med de tidigare villkoren.

Det "indirekta besittningsskyddet" ger inte hyresgäster av lokal en rätt till förlängning av hyresförhållandet (som är fallet för hyresgäster av bostäder). Istället har hyresgästen rätt till ekonomisk ersättning för den skada han eller hon lidit på grund

av att hyresförhållandet upphört. För ateljéer och andra verksamheter av ickekommersiell natur betyder detta i flesta fall att hyresgästen har rätt till en årshyra.

**Sofie Grettve**  
Förbundsjurist för KRO/KIF

Får konstnärerna betalt vid utställningar?  
Sök svaret i MU-barometern på kro.se

**MU**  
BAROMETERN

## KRO/KIF hälsar våra nya medlemmar välkomna!

Ann-Catrin Olsson, *Enskede*  
Anna Zacharoff, *Stockholm*  
Anna-Karin Waara, *Malmö*  
Beatrice Johansson, *Kristianstad*  
Céleste Fahlström, *Sankt Ibb*  
Christina Langert, *Frösön*  
Christine Ödlund, *Stockholm*  
Clarissa Siimes, *Umeå*  
Elisabeth Bucht, *Uppsala*  
Emelie Sjunnesson, *Helsingborg*  
Erik Jeor, *Årsta*  
Eva Björkman, *Uppsala*  
Eva Larsson, *Stockholm*  
Eva Sundman, *Nybro*  
Frida Åberg, *Klintehamn*  
Habib Alraii, *Dals Långed*  
Hannah Streefkerk, *Alingsås*

Hans Albrechtsson, *Holmsund*  
Helena von Bergen, *Grycksbo*  
Håkan Erkenhagen, *Svanskog*  
Ingelis Nordqvist, *Uddevalla*  
Isabelle Hällsjö, *Hälleviksstrand*  
Jennifer Spångerud, *Mjölby*  
Jesper Norda, *Göteborg*  
Johan Röing, *Trelleborg*  
Johan Suneson, *Malmö*  
Jonas Nobel, *Stockholm*  
Karin Nordgren, *Stockholm*  
Karl Bergström, *Göteborg*  
Katrine Helmersson, *Stockholm*  
Kiwa Saito, *Höganäs*  
Klara Espmark, *Göteborg*  
Kristin Forsblad, *Lidköping*  
Kristina Rask, *Lidköping*

Kristine Thenman, *Edane*  
Lina Berglund, *Bengtssfors*  
Lisa Maria Pettersson, *Årsta*  
Lotta Persdotter Andersson, *Lindesberg*  
Magdalena Nilsson, *Johanneshov*  
Marcus Appelberg, *Jönköping*  
Maria Jokitalo, *Borlänge*  
Markus Emilsson, *Växjö*  
Olle Noråa, *Stockholm*  
Raul Leon, *Skärholmen*  
Rebecca Lindsmyr, *Edsbyn*  
Rutger von Liewen, *Örkelljunga*  
Salad Hilowle, *Hässelby*  
Sara Möller, *Göteborg*  
Susanne fransson Kane, *Tungelsta*  
Therese Parner, *Kista*  
Vanessa Yancey, *Bagarmossen*

FÖR DIG SOM ÄR MEDLEM I

**KRO/KIF**

### NYA UTLYSNINGAR OCH MEDLEMSFÖRMÅNER

Vi uppdaterar medlemssidan löpande med aktuella stipendier, utlysningar, tävlingar, lediga jobb, gestaltningsuppdrag, residenserbjudanden, calls till internationella utställningar och kurser. Medlemmar har också fördelaktiga förmåner mot uppvisande av medlemskort. Logga in på [kro.se](http://kro.se).

### ÖVERNATTNINGSRUM ATT HYRA I STOCKHOLM

Du vet väl att du som är medlem har möjlighet att hyra de övernattningsrum på Mosebacketorg som KRO/KIF förfo- gar över? Kostnaden är endast 400 kr/ natt och rum. Bokning sker på medlems- sidorna på [kro.se](http://kro.se).

### 17 FÖRHANDLINGSTIPS OM MU-AVTALET INFÖR UTSTÄLLNINGEN

Det viktigaste i en förhandling om villkoren för en utställning är att du har förberett dig väl. På medlemssidorna på [kro.se](http://kro.se) finner du 17 handfasta råd inför förhandlingen

### BLI MEDLEM I KRO/KIF

Vill du bli medlem i KRO/KIF, gå in på [kro.se/blimedlem](http://kro.se/blimedlem) och fyll i dina uppgifter. Som medlem har du en rad förmåner, exempelvis juridisk rådgivning, en av marknadens bästa försäkringar, rabatt på konstnärsmaterial och teknisk utrustning, gratis inträde på en rad museer och konsthallar i Sverige och världen, avtalsmallar, gästbostad i Stockholm, Carina Ari- ateljén i Paris med mera. Dessutom stödjer du det politiska arbetet som syftar till att stärka konstnärernas sociala och ekonomiska villkor.

### MEDLEMSAVGIFT

**Avgift** 1 950 kr/år

(motsvarar 162 kr/månad)

**Student** 335 kr/år

**Nyutexaminerad eller**

**reducerad avgift** 975 kr/år

(motsvarar endast 82 kr/månad)

**Samborabatt** 300 kr/år för en av sammanboende medlemmar.



WWW.FORMFRONT.COM AFFISCHER AV FOLK SOM TYCKER SAKER



Helene Hortlund, *Nyfilken*.

## Aktuella utställningar

KONSTHALLEN • KULTURENS HUS LULEÅ

14 november – 14 januari  
**SKILLS**

23 januari – 3 april  
**Shwan Dler Qaradaki**

14 november – 17 januari  
**Sarah Oja**

23 januari – 30 mars  
**Anders Alm & Ella Jonsson**

14 november – 17 januari  
**Helene Hortlund**

23 januari – 3 april  
**Luleå kommuns konstinköp**

För övrigt utställningsprogram och information,  
[www.kulturenshus.com/konst](http://www.kulturenshus.com/konst)



**Konstnärernas CENTRAL KÖP PRESENTERAR NISSE i "ALLT VAR INTE BÄTTRE FÖRR"**

**NISSE DRÖMMER SIG BORT...**

...TILL 60-TALET. KONSTNÄRERNAS CENTRALKÖP BLOMSTRAR.

CENTRALKÖPET STARTADES AV KONSTNÄRER FÖR KONSTNÄRER OCH HÖLL ÖPPET MÅND-TISD.

Vad får det lov? att vara.

En rulle TEFA-duk tack.

← Nisse

KONSTHÖGSKOLESTUDERANDE FICK OCKSÅ HANDLA, MEN...

Sådärja! Men... är du yrkesverksamt?

Eeh... nej jag går på mejan.

Då får du komma tillbaka imorgon. På måndagar får enbart yrkesverksamma handla.

← Nisse

**HÖG KVALITET TILL LÄGT PRIS**  
~ sedan 1962 ~  
på **KONSTNÄRERNAS CENTRALKÖP**  
-Nu öppet för **ALLA!**  
Mån-Fre 10-18  
Lördag 11-15

AVEN PÅ NISSE

© SARA OLAVSSON 2015

DET HÄR ÄR EN ANNONS FRÅN KONSTNÄRERNAS CENTRALKÖP [www.konstnarernas.se](http://www.konstnarernas.se)

# Utan BUS med Bildupphovsrätt



FOTO: NYMMEL BLOMBERG

»Så kom ihåg att tvätta bort buset och att vi nu omfattar alla kategorier bildskapare ...«

Nu har vi varit Bildupphovsrätt sedan 1 juli. Nu är vi inte längre bara bild- och formkonstnärer i föreningen, utan även fotografer, tecknare och illustratörer, grafiska formgivare, animatörer och serieskapare. Listan på vilka vi representerar är imponerande. Ingen ska längre kunna säga att det är komplicerat att få tag i den som har rättigheterna till en bild som man vill använda.

För många av oss som levt med namnet BUS kan det kan vara svårt att vänja sig av vid det gamla namnet, som också är väldigt inarbetat i konstnärskretsar, men för utomstående säger Bildupphovsrätt så mycket mer.

Som ordförande för Bildupphovsrätt har jag oftare fått spontana kommentarer och frågor än när jag presenterade mig som ordförande för BUS Bildkonst Upphovsrätt i Sverige – de flesta hade slutat lyssna innan jag kom fram till slutet. Vi framstår som både tydligare och mer omfattande vilket vi ju också är. Så kom ihåg att tvätta bort buset och att vi nu omfattar alla kategorier bildskapare.

I Bildupphovsrätt har vi sedan tidigare avtal på flera områden som omfattar alla bildupphovsmän; på tv-området med Sveriges Television och från och med oktober med Digsam som är en paraplyorganisation för svenska arkiv- och kulturarvsinstitutioner. Det innebär att de institutioner som skriver på Digsam-avtalet kan digitalisera sina samlingar med »fullständiga rättigheter«, åtminstone vad det gäller upphovsrätt på bildområdet.

Det är breda avtal av den här typen, som omfattar hela grupper av bildupphovsmän, som vi strävar efter på fler områden där bilder används. Många kommuner, regioner och landsting har också avtal med Bildupphovsrätt för sin bildhantering.

Det finns alltså redan en omfattande avtalsmarknad för oss genom Bildupphovsrätt men den är inte ohotad. Man kan tycka att om vi nu har ett system som fungerar och som kan byggas ut så borde ingen lägga hinder i vägen för det, allra minst politiker. De borde väl applådera att vi hittar marknadsmässiga lösningar där de som vill tillgängliggöra bilder betalar för det istället för alternativet: ökad offentlig finansiering med skattemedel för att ersätta bildskaparna.

Tyvärr har vi också politiker som genom sitt agerande stöder inskränkningar och undantag i syfte att underlätta för internet- och teknikföretag

att tillgängliggöra upphovsrättsskyddat material. Den typen av företag som vill att så mycket som möjligt ska flöda fritt genom deras egna plattformar och teknik.

Vi är i stort behov av politiker och tjänstemän som förstår att det går att göra skyddat material tillgängligt, på det vis som vi beskriver ovan, utan att offra rättighetshavarnas intressen och ekonomi. Nu gäller det att få politiker på alla nivåer att förstå det. Speciellt de svenska EU-parlamentarikerna har drivit en helt annan agenda än den som gagnar oss bildupphovsmän.

Vi har ju till exempel undantaget för utomhuskonst\* – som bland annat Wikimedia utnyttjar när de lägger ut konstverk på nätet utan hänsyn till vare sig den ekonomiska eller ideella upphovsrätten – som svenska politiker borde jobba för att få bort, inte utvidga med mer omfattande inskränkningar. I synnerhet som det finns fungerande avtalssystem att utnyttja istället för att, som i detta fall, tvinga in konstnärerna i Wikimedias ideella verksamhet.

Det är märkligt vad offentliga medel kan gå till. 2011 fick ett multinationellt miljardföretag som Facebook 100 miljoner för att etablera serverhallar i Luleå och Wikimedia har fått bidrag från statliga Vinnova för sitt utomhuskonstprojekt. Men det sitter långt inne att tillmötesgå oss med bra upphovsrättsliga villkor som skulle kunna leda till att fler bilder skapas när personerna bakom dem får betalt. Utan bidrag!

Facebooksatsningen i Luleå har visst gett 75 personer fast jobb. Hur många fotografer, konstnärer illustratörer och andra bildskapare skulle inte fått bättre möjligheter att jobba om vi hade en upphovsrätt utan undantag?

ÅSA BERNDTSSON  
ORDFÖRANDE

\* Konstverk som är stadigvarande placerade på eller vid allmän plats utomhus får avbildas fritt.

## AKTUELLA UPPGIFTER? E-POSTADRESS?

Glöm inte att adressändra till Bildupphovsrätt om du flyttar. Meddela även nya kontonummer och nya e-postadresser. Bildupphovsrätt skickar numera ut digitala nyhetsbrev till alla som har e-postadresser, så se till att meddela dina korrekta uppgifter till oss – om du inte redan gjort det.

## KORREKT MOMS

När Bildupphovsrätt betalar ut reproduktionsersättningar till dig som upphovsman utgår vi alltid ifrån att du bedriver någon form av näringsverksamhet. Det innebär att vi lägger på 6% i kulturmoms på utbetalningen. Om detta inte gäller för dig, utan ditt konstnärskap bedrivs som hobby, vänligen meddela Bildupphovsrätt detta så att din ersättning blir korrekt. Observera att detta bara gäller levande upphovsmän och inte rättighetshavare.

## BILDUPPHOVSRÄTT PÅ FACEBOOK

Du vet väl att Bildupphovsrätt har en sida på Facebook? Genom att »gilla« sidan får du löpande information och inbjudningar till evenemang och liknande. Skriv in länken [www.facebook.com/Bildupphovsratt.i.Sverige](http://www.facebook.com/Bildupphovsratt.i.Sverige) i din webbläsare och klicka på »Gilla«.

## Kulturarvssektorn får avtal

Bildupphovsrätt har tecknat avtal med Digisam som möjliggör för kulturarvsinstitutioner att lägga ut sina bilder på internet.

Institutionerna har miljontals bilder, huvudsakligen fotografier av olika slag, som man fått in i samlingarna på olika sätt. Det kan handla om gåvor, foton tagna av egna forskare, bilder som köpts in eller som på annat sätt hamnat i samlingarna.

För att kunna lägga ut verken på internet, men även för att kunna påbörja organiserandet av bildsamlingarna, behöver institutionerna få de upphovsrättsliga problemen lösta och det är framför allt tre saker som är aktuella:

- Lägga ut de digitaliserade bilderna på sina egna hemsidor i form av sökbara arkiv tillgängliga för allmänheten,
- Välja ut ett antal bilder som presenteras på den egna hemsidan samt
- i vissa fall även lägga ut bilder på social media såsom Facebook och Instagram.

Avtalet som tecknats med Bildupphovsrätt innehåller en prislista och villkor för de första två punkterna; digitala arkiv tillgängliga för allmänheten samt presentera enstaka bilder på sin hemsida. Genom avtalet får man ett förhandlat

pris som bygger på hur stor den digitala bildsamlingen är och hur stor del av denna man uppskattar består av upphovsrättsligt skyddade bilder. Många bilder är så gamla att de inte skyddas längre, det kan också röra sig om bilder där upphovsrätten innehas av institutionen själv och liknande som inte ska ersättas.

Prislistan baseras på olika intervall av andelen skyddade verk, med som mest 25% av det digitaliserade materialet skyddat. Har man högre andel skyddade verk än så får institutionen göra separata avtal med Bildupphovsrätt. I priset ingår även att publicera upp till 120 enstaka upphovsrättskyddade bilder på hemsidan.

Avtalet löser institutionens normalverksamhet, det går enkelt att teckna och därmed sätta igång med att återge bilder. Det som inte är löst är utlägg på sociala media. I och med de användarvillkor Facebook och andra har, kan Bildupphovsrätt inte lämna generellt tillstånd till den typen av rätt för sina medlemmars räkning, istället ska den frågan lösas från fall till fall beroende på institutionens behov.

Hur rapporteringen av användning ska ske kommer att lösas efterhand i samverkan mellan respektive institution och Bildupphovsrätt. Här

behövs en enkel och effektiv rapporteringsmetod som gör att Bildupphovsrätt får möjlighet att fördela ersättningarna individuellt. I många fall kommer vi att få eftersöka upphovspersonerna, något som vi redan har arbetsordningar för.

Avtalet är ett så kallat avtalslicensavtal vilket innebär att institutionen skyddas av lagstiftningen eftersom avtalets regler gäller för alla upphovspersoners verk. Bildupphovsrätt har åtagit sig att betala ersättning till alla upphovspersoner oavsett det rör en medlem eller inte. Vidare kan en upphovsperson som inte vill omfattas av avtalet välja att meddela det till Bildupphovsrätt. Det förutsätter förstas att upphovspersonen har bilder i de berörda arkiven.

Det är en stor framgång både för Bildupphovsrätt och upphovspersonerna såväl som för institutionerna att avtalet kommit till stånd. Institutionerna kan utveckla sin verksamhet utan att behöva hindras av upphovsrättsliga problem samtidigt som upphovspersonernas rättigheter tillvaratas och ersättning utgår. Nu återstår att teckna avtal med de institutioner som behöver det!

MATS LINDBERG

## Upphovsrätten i EU – Debatt

I förra numret av Konstnären skrev Mats Lindberg, vd för Bildupphovsrätt, en debattartikel i vilken han ifrågasatte EU-parlamentarikern Cecilia Wikströms (FP) agerande och förslag i olika upphovsrättsfrågor. Lindberg anklagade Wikström för att springa de stora amerikanska och sydostasiatiska internetföretagens ärenden. Wikström kontrade med ett inlägg i vilket hon hävdade att hon alltid stått upp för upphovsrätten och konstnärerna men att vissa justeringar av upphovsrätten var motiverade. I sin slutreplik menade Lindberg att Wikströms förslag var problematisk och citerade stora delar av de förslag som Wikström lämnat till EU-parlamentet. Därmed blir det upp till läsaren själv att göra en egen bedömning. Nedan refererar vi kort debattens innehåll. Samtliga inlägg finns på Bildupphovsrätts Facebooksida och på [www.bildupphovsratt.se](http://www.bildupphovsratt.se).

Mats Lindberg skriver i sitt debattinlägg att Cecilia Wikströms förslag, om de skulle genomföras, skulle kosta kulturskaparna i EU tusentals miljoner kronor eftersom Wikström vill avskaffa privatkopieringsersättningen (den kompensationsordning som finns för att allmänheten ska ha rätt att kopiera verk för eget bruk) och införa obligatoriska och enhetliga undantag i hela EU. Detta skulle betyda att stora belopp flyttas från kultursektorn till teknik- och internetföretagen och öka deras redan höga vinster (som de för övrigt inte beskattar inom EU). Detta skulle innebära att flera länder får fler undantag från upphovsmännens rättigheter än idag.

Wikström vill också förkorta skyddstiderna som idag är upphovspersonens livslängd och 70 år efter dödsåret. Hur mycket kortare det ska bli är oklart, men piraterna, vars argumentering till stor del känns igen i Wikströms retorik, vill ha fem år efter verkets tillkomstår och en sådan kort skyddsperiod skulle innebära att bildkonstnärernas skydd i stort sett blir värdelöst.

I den viktiga framtidsfrågan om hur länkning på internet ska hanteras ur upphovsrättslig synpunkt tar Wikström ställning för att det inte ska få finnas någon upphovsrätt när det gäller länkning. Det innebär att så fort ett verk lagligt lagts upp på internet, så kan vem som helst använda det hur som helst – allt skydd är borta. Wikström vill också förbjuda medlemsstaterna i EU att införa några som helst kompensationsordningar i samband med att man inför en begränsning eller tar bort en rättighet för konstnären. Slutligen vill hon att den offentliga konsten ska kunna publiceras och återges helt utan restriktioner.

Cecilia Wikström inleder sin replik med »Vi som står upp för en stark upphovsrätt som skyddar konstnärer och kulturskapare måste dock också våga se kritiskt på hur systemet fungerar och föreslå moderniseringar i takt med framväxten av ny teknik och samhällsutvecklingen i stort. Det är lite besvärligt att besvara det sammelsurium av orgrundade beskyllningar, missuppfattningar och uppenbara dumheter som Lindberg för fram, men jag ska försöka gå igenom dem i tur och ordning.«

Först tar hon upp den offentliga konsten och försvarar sig med att ingen ska behöva fråga en konstnär om man vill publicera en bild av konsten. Därefter påstår hon att hon verkat för enhetliga regler i EU, men att de ska vara väl definierade och avgränsade och att citaträtten ska vara lika överallt i EU.

När det gäller länkingsfrågan så inleder hon med att Google inte kan gå igenom alla miljarder länkar och gör därmed om hela länkingsfrågans problematik till en begränsad fråga om illegalt upplagda verk.

Hon avfärdar hela privatkopieringsersättningen och menar att den bör avskaffas och hon avslutar: »Jag kommer alltid att stå upp för upphovsrätten, för kulturen och för dem som efter många år av studier och övning i sina färdigheter borde ha den självklara möjligheten och rätten att kunna försörja sig på sin konst. Samhället behöver se till att stöden till kultursektorn stärks. Jag kommer däremot inte att likt en död fisk simma medströms och argumentera för att otidsenliga system till varje pris ska lämnas oförändrade trots att vi lever i en föränderlig tid bara för att lobbyister som Lindberg kräver det för att motivera existensen av den egna byråkratin.«

I slutrepliken skriver Mats Lindberg »Jag noterar att Cecilia Wikström (FP) blir arg när hennes inställning i olika upphovsrättsfrågor kritiseras. Men olika epitet om min personlighet och uppsåt undandrar inte de fakta som jag byggt min text på. Var och en kan gå till grunddokumenten och se vad Wikström verkligen sagt och inte sagt.« Därefter citerar Lindberg de förslag som Wikström lagt i de olika frågorna. Han menar att det klart visar att Wikström allvarligt försvårar möjligheten för konstnärerna och andra upphovspersoner att kunna verka som kulturskapare. Han undrar vad Wikströms alternativ är och drar slutsatsen att det enda som återstår är att konstnärerna ska ges kulturpolitiska stöd. Kulturpolitiska stöd är givetvis viktiga men om det endast är dessa som konstnärerna ska bygga sin verksamhet på kommer kulturen som helhet att försvagas och framstå som bidragsberoende. Den exponeras därmed än mer till kulturfientliga krafter som till exempel Sverigedemokraterna och andra som vill kontrollera och styra kulturen mot det som de anser vara acceptabelt.

Ta del av debatten och bilda dig din egen uppfattning på [www.bildupphovsratt.se](http://www.bildupphovsratt.se).

## Bildupphovs- rätt inre struktur

Bildupphovsrätt håller på att sätta upp en nämndorganisation för att effektivisera arbetet och se till att alla frågor i den nya breda representationen ska behandlas på ett allsidigt och genomdiskuterat sätt.

**Tv-nämnden** ska hantera frågor kring film och tv, samt även vidaresändningsfrågor (kabel-tv, playtjänster, streamingtjänster och liknande). Den ska bestå av en person från varje organisation som ingår i Bildupphovsrätt. Nämnden ska även följa arbetet inom Copyswede där många avtal kring vidareanvändning av tv-kanaler och program kommer att träffas.

**IR-nämnden** ska hantera frågor som följer av inkasseringen inom Bonus Copyright Access områden som idag är skolkopiering, arbets-

platskopiering och viss kulturarvskopiering. Den Även denna nämnd ska bestå av en person från varje organisation som ingår i Bildupphovsrätt. Uppdraget är att följa utvecklingen på området, samt komma med förslag till styrelsen, följa Bildupphovsrätts arbete med fördelningssystem och ge förslag till styrelsen även i dessa delar. Under hösten ska arbetet med att utveckla IR, individuell reprografiersättning, till att ersätta upphovspersoner även för digitala nyttjanden, påbörjas.

**Bildkonstnämnden** ska hantera IV, följerätt och vissa reproduktionsfrågor. Nämnden får i uppdrag att fatta beslut om enskild ansökan om IV i de fall sådana besked behövs, samt att följa utvecklingen inom IV-området. Beträffande

följerätt och reproduktion ska nämnden följa området. Nämnden ska komma med förslag till styrelsen om utveckling av arbetet inom dess områden. Nämnden bör bestå av en ledamot från KRO/KIF och SK samt individledamöterna och deras suppleanter.

VD och ansvariga handläggare på kansliet ska ingå i nämnderna när deras frågor diskuteras.

MATS LINDBERG

## Vad händer med upphovs- rätten i EU?

EU-kommissionen har fastställt en så kallad roadmap för vad som kommer att presenteras rörande upphovsrättsfrågor den kommande tiden.

I samband med detta har man lagt ett antal frågeformulär på kommissionens hemsida. Det gäller till exempel satellit- och kabel-tv-direktivet där en av huvudfrågorna är hur man ska hantera playtjänsterna ur ett gränsöverskridande perspektiv. Här efterlyser man synpunkter på det som kallas sändarlandsprincipen, som innebär att allt upphovsrättsligt ska klaras i det land där playtjänsten läggs upp, alltså där servern finns. För SVT Play skulle det innebära Sverige. Principen är mycket omdiskuterad eftersom det är svårt för upphovspersoner och rättighetshavare att upprätthålla kontroll och se till att avtal införscaffas för alla nyttjanden som kan vara aktuella. Risk finns också att mindre seriösa aktörer lägger sina servrar och därmed playtjänsterna i det land som har sämst villkor för upphovspersonerna.

Ett annat frågeformulär gäller lagstiftningen för så kallade plattformar (på internet), mellanhänder samt molntjänster. Här är den stora frågan den ansvarsfrihet som dessa stora internetföretag fått genom tidigare lagstiftning där man friskrivit dem från ansvar för sådant innehåll

som laddas upp av tjänstens användare. Så har till exempel Facebook och Instagram kunnat driva sin affärsmodell utan att ta ansvar, men även Googles bildhantering är problematiskt etc. Många lagstiftare anser att det inte går att motivera den tidigare ansvarsfriskrivningen när man ser hur mycket skyddat material som ligger ute och de stora pengar som dessa internetföretag omsätter utan att ersätta upphovspersoner. Utvecklingen har i det avseendet gått avsevärt längre än vad som man förutsåg när reglerna kom till. Ansvarsfrågan är grundläggande för att kunna ta upp en förhandling med dessa företag som idag avisar alla krav om förhandling och ersättning.

Det tredje frågeformuläret gäller så kallad geoblockering och andra territoriella restriktioner av tillgång till information, möjlighet att handla på internet och liknande. Detta är inte en upphovsrättsfråga i första hand utan handlar mer om vilka villkor olika hemsidor sätter upp. Många e-handlare och tjänsteleverantörer vill dela upp marknader territoriellt bland annat av det skälet att det är olika kostnadslägen i olika länder.

Svaren på dessa konsultationer kommer att sammanställas allt efterhand och så småningom resultera i olika rekommendationer till kommissionen att vidta åtgärder.

I december ska kommissionen komma med rapporter om hur man tänkt sig reglera det man kallar gränsöverskridande portabilitet, alltså hur man hanterar olika tjänster när man åker från ett land till ett annat. Ska till exempel mitt svenska Spotify-konto vara tillgängligt för mig när jag åker till ett möte i Bryssel? Frågan rör en rad olika tjänster som idag har sådana restriktioner och har mer att göra med de villkor som tjänsteleverantörerna ställer upp, än med upphovsrätt.

Under våren 2016 planerar man lämna en uppsättning förslag, både lagförslag och andra, som ska lösa frågan om gränsöverskridande tillgång till upphovsrättsligt skyddade verk. Det gäller särskilt de nämnda playtjänsterna. Man ska också definiera rättigheter och inskränkningar i upphovsrätten med särskild vikt på forskning, utbildning och tillgången till kunskap (läs bibliotek). Slutligen ska man göra en analys av hur de upphovsrättsliga marknaderna fungerar och föreslå förbättringar i det avseendet.

Vi kan alltså förvänta oss en tämligen omfattande upphovsrättslig diskussion under det kommande året med många förslag, missuppfattningar och glada debattinlägg.

MATS LINDBERG

## VARNING FÖR WALL- PARTS HEMSIDA!

Wallpart är ett företag som bedriver oseriös verksamhet. De utger sig för att sälja bilder men det är en så kallad Phishing-sajt, dvs att du riskerar ett angrepp på din dator bara genom att besöka den. Vi avråder därför starkt ifrån att göra det.

De lockar besökare genom utge sig för att sälja bilder. De bilder de då marknadsför för försäljning äger de för övrigt inte rättigheter till.

Bildupphovsrätts och Svenska Tecknares jurister undersöker möjligheterna till att få sidan stängd.

## BILDUPPHOV- RÄTTIS UTBETAL- NINGSPERIODER

Bildupphovsrätt olika ersättningar betalas ut enligt följande:

mars	reproduktion, följerätt, tidningar och tidskrifter
maj	tv-ersättning
juni	följerätt
augusti	dansk kopieringsersättning
september	reproduktion, tidningar och tidskrifter
november	följerätt, IR, IR-foto, tv-ersättning
december	IV

## KONTROLLUPPGIFT

Bildupphovsrätt sänder inte ut någon kontrolluppgift som sammanställer de utbetalningar du fått under året.

I samband med varje utbetalning får du en redovisning, som specificerar vad utbetalningen avser, dessa sparar du löpande, och använder som kontrolluppgift till deklarationen. När utbetalningen görs redovisas detta till Skatteverket, och det totala beloppet ska finnas förtryckt på din deklaration.



NITRAM

Nitram

Perfix  
Colourless  
Fixative  
D. LER ROONEY

NITRAM  
FINE ART CHARCOAL  
FUSAINS BEAUX-ARTS  
7 PETITS  
mignonettes  
MIGNONNETTES  
7 SOFT SQUARE  
TENDRES  
CARRE 4 mm